

Šumarski list.

Br. 4.

U ZAGREBU, 1. travnja 1886.

God. X.

Šumarska obuka spada na sveučilište.

Kao nastavak lanske godine objelodanjenih nazora „O šumarskoj obuci u Hrvatskoj“* a donjekle i kao najshodniji odgovor onome, što je u istome predmetu u izvješću kr. šumarskoga učilišta u Križeveih za g. 1885.** objelodanio ravnatelj zavoda g. A. Vichodil, neka služe sliedeća razmatranja:

Bilo je 2. rujna g. 1874. u Freiburgu u Bavarskoj, kad no velika skupština njemačkih šumara, na predlog profesora Dra. A. baruna Seckendorfa, stvori, po daljni razvoj šumarstva prevažnu resoluciju: „Po što osamljeni šumarski zavodi nemogu više udovoljavati zahtjevom naobrazbe šumarsko-upravnoga osoblja, to se pokazuje silna potreba prenosa šumarske obuke na obće visoke škole“.

U Njemačkoj može se tim velevažnim zaključkom — do sada vazda na dnevnom redu stojeće pitanje šumarske obuke — smatrati konačno riešenim, kako to medju inim ponajbolje dokazuju od onda ustrojeni šumarski odsjeci sveučilištih u Tübingenu i Monakovu, kao i ustrojstvo c. kr. visoke škole za zemljotežtvo u Beču i t. d.

I mi smo u o. l. a i po drugih domaćih glasilih jur opetovano puta naglasili, da se i potrebam hrvatskoga šumarstva, u pogledu šumarske obuke — može jedino tako, uz postojeće u nas odnošaje udovoljiti, da se šumarska obuka prenese na zagrebačko sveučilište.

Pošto se ipak još sveudilj, naročito razni dobri prijatelji šumarske struke (jer šumari svi su jednoga mnjenja s nami), sad tuj sad tamo javljaju, koji iz raznih — a obično osobnih razloga — iz svijuh sila nastoje javnom mnjenju

* Vidi brošuru: „K pitanju šumarske obuke u Hrvatskoj“ (Zagreb 1885.) i članak „Šumarski institut sveučilišta u Giesenu“. (Šumarski list god. 1884. Svezak XII.) Zatim „Nar. Nov.“ (br. 184. i 185. g. 1885.) Članak: „Primjetbe k članku o šumarskoj obuci“.

** Vidi: „Historički načrt o postanku i razvitku kr. gospodarskoga i šumarskoga učilišta u Križeveih“, Sastavio Gustav Aug. Vichodil. U Zagrebu 1885. Strana 87 do 97. Ciena 1 for.

dokazati, da su oni t. j. stanovita srednja učilišta ili bolje rekši srednje škole, jedini primjer vriedan, da ga u predmetu uredjenja pitanja naše šumarske obuke nasliedimo, odlučismo u interesu stvari, donieti u sliedećem glavni sadržaj onoga obrazloženja, kojim je, prigodom gori rečene velike šumarske skupštine u Freiburgu — dakle već prije 12 godina — profesor barun Seckendorf, prihvat i zaključak prenavedene resolucije obrazložio. Bijahu to pako sliedeće činjenice, za koje želimo, da si ih naši protivnici kao i prijatelji dobro zapamte. Profesor Seckendorf sam kaže o tom predmetu u svom djelcu: „Der forstliche Unterricht gehört an die allgemeine Hochschule“ sliedeće:

„Prije nego li preuzeh mjesto profesora na šumarskoj akademiji u Maria-brunnu, občio sam s tolikimi šumari Pruske, Bavarske, Saske kao i inih manjih njemačkih državica, a i sada sam jošte s ne malim brojem njih u svezi; poznajem nadalje većinu šumarskih činovnika Švajcarske, te sam naročito i odkada posliednju zemlju ostavih, naučio poznavati i mnogobrojne austrijske šumare, pa ipak sam — bar medju našimi mlađjimi drugovi, našao jedva jednoga, koji nebi bio odan obćim visokim školam. To povoljno razpoloženje šumara za obće visoke škole neopazih pako možda samo u onih šumarah, koji svoje nauke na sveučilištih ili politehničkim škola svrše, već i u onih šumarih, koji se izključivo na osamljenih (srednjih) zavodih naobrazile. Pa baš ovi naročito nagašivahu potrebu dokinuća tih osamljenih zavoda, te ustrojstvo šumarskih odsjeka u savezu s obćimi visokimi školama, držeć to zahtjevom strukovne časti (für eine Forderung der Standesehre). Našao sam nadalje i mnogoga staroga gospodina, koji mi reče: za mojih mlađih dana nebijaše još šumarskih instituta na većem dielu sveučilišta; nu morao bi ipak biti vrlo veliki sebičnjak, kad bih za to, da vlastitu svoju naobrazbu opravdam, htio zahtjevati od mojih sinova, da se i oni zadovolje s istimi onimi nepodpunim zavodi, s kojimi se ja sam iz nužde zadovoljiti morah.“

Pod odnošaji, koji nam predleže, nemože nam biti po mome mnjenju druga zadaća, van da dademo opravdanim željam svijuh nas šumara, time glavni odjek, koji će se razleći odavle do alpa i sinjeg mora, ako glasno i jasno izjavimo, da nećemo više osamljenih ili t. z. srednjih šumarskih zavoda, već da zahtjevamo prelaz k sveobćim visokim školam.

Spomenuo sam netom opravdane želje šumara, a tako i jest, jer gdje je onaj, koji bi htio u istinu uztvrditi, da oni odnošaji, koji bijahu prije uzrokom ustrojstva osamljenih šumarskih zavoda, još i sada postoje. Tko bi mogao, sliedeć put povjestnoga razvoja šumarske obuke, ma samo i čas o tome podvojiti, da ti osamljeni zavodi, jedino prijašnjem stanju šumarstva svoji postanak pripisati mogu, te da je naročito i s toga nemoguće bilo, takove odmah iz početka spojiti sa sveučilišti, što predznanje šumara neodgovaraše onim zahtjevom, koji se smatraju kao preduvjet polazka sveučilišnih nauka. Tko dvoji, neka uzme samio Flemmingovo djelo: „Der vollkommene deutsche

Jäger“ od g. 1719. u ruke, gdje će naći, što li se u ono doba, na ime predznanja zahtjevaše od šumarskoga kandidata ili kako ga onda zvahu „Hundunge“, pa će razumjeti, da je doista bilo nuždno za šumara prošloga veka posebne neobrazujuće zavode osnivati.

„Takov dječko“, piše Flemming, „mora bezuvjetno bez obzira, bio plemićkoga, gradjanskoga ili mužkoga roda diete, sliedeće requisite imati: On mora da je zakonitoga poroda, kršćanskih roditelja, dobroga uzgoja, na školu priučen, te mora najmanje da zna čitati, pisati a ako iole moguće i računati, niti se smije prerano uzeti iz škole, jer se u školi dade najbolje naučati. Kad bi se uz zbijše prokšije, od kojih je lovac ili meštar toli često dječka odvraćati nastojao, porodile možda i zaušnice, od kojih takov deran nebude umrijeti, to nesmije odmah gubac objesiti, tim manje čim ga roditelji više izmaze, jer bi inače odmah bio pokvaren. Najvažniji mu je posao rano ustati, marljivo Bogu se moliti, pod kotlom vatru naložiti i vatru podržavati da voda prokipi, a unutra razkomadanu govedinu, teletinu ili prčetinu, mast i salo metnuti, dobivenom juhom pako posudu za ždereš (Fress-Zuber) napuniti.“

Nu ni u prvih decenijah ovoga stoljeća nebijahu ti odnošaji bolji, kako nam to ponajbolje svjedoče tadanji uvjeti primanja na šumarskih zavodih u Tharandu, Fuldi i Dreissigackeru.

U osnovi šumarskoga zavoda u Dreissigackeru od g. 1801. predmjevalo se, da svaki mladić, koji se želi šumarstvu posvetiti, barem liepo pisati znade, a uz to da znade četiri temeljna računa uz trojno pravilo.

U prvom tečaju te škole učilo se onda pisati, te praktično računati do najviše sa slomci. — Na godine 1816. ustrojenom šumarskom zavodu u Fuldi, zahtjevalo se od onoga, koji je htio doći na zavod, da znade nješto malo pisati, računati jošte i sa slomci, te da imade liepo pismo. A istodobno, naime godine 1816. zahtjevalo se kao preduvjet primanja na šumarsku školu u Tharand, da kandidat imade zdravu pamet, da znade dobro čitati i pisati, a računati sa slomci do trojnoga pravila.

Pa da se onda uz ovakove odnošaje čudimo, ako je ravnatelj zavoda u Dreissigackeru Bechstein, medju inim bio zamoljen, da pribavi šumara, — velimo šumara — kako se tamo veli: „von guter Erziehung und moralischen Character, der gut schreibe und zeichne, mit Kindern gerne und gut umzugehen sich getraue und überhaupt fleissig und thätig sei. Neben obigen Eingenschaften dürfe er aber auch manche häusliche Geschäfte, z. B. Stiefelputzen, nicht scheuen. Es müsse Einer sein, der Kräfte und Ausdauer besitze; dagegen geniesse er die beste Behandlung von der Welt und dürfe sogar mit dem Herren am Tische essen.“

Ako li se dakle za ljude takovoga stupnja naobraženja utemeljiše samotni (odnosno srednji) šumarski zavodi, to se tomu neznamo čuditi. Dapaće bila bi to velika pogriješka, kad bi se takovi šumarski naučnici, kojim i isto znanje ortografije bilo tudje, uputili bili na sveučilišta. Ta oni nebi bili ni u stanju predavanja shvaćati, kamo li bilježiti slušano.

Nu pitajmo sada, da li možda još sveudilj nepostoje isti oni odnošaji, koji bijahu razlogom, da se njekoć morahu takova posebna učilišta za šumare podizati? Drugimi riečmi, neima li razloga, s kojih bi se srednje šumarske škole kao takove još i nadalje imale uzdržavati? Odgovor na ta pitanja pako glasiti će bezuvjetno sa — ne.

Ta prispodobimo samo jednom današnje stanje šumarske književnosti s onim, kakovo bijaše prije petdeset godina, pa čemo naći, da je isto toli oblikom koli i sadržajem posvema drugčije. Duhom naravoslovnih i narodno-gospodarstvenih znanosti užvišena šumarska znanost, nastupila je za poslednjih 15 do 20 godina polje eksaktnoga znanstvenoga iztraživanja, pa da nam treba u obće još koji argumenat, za da i laiku dokažemo, da je šumarstvo dično stalo o bok naravoslovnih znanosti, treba nam samo iztaknuti polje šumarskih iztraživanja (Versuchswesen). Divni rezultati, koji su već i do sada na tom polju iztraživanja, u pogledu ustanovljenja upliva šuma na podneblje i tlo postignuti, slobodno se mjere sa svimi sličnimi radnjami fiziologa, lučbara i fizika.

Isto tako okrenuše već odavna i odnošaji, u pogledu predznanja šumara na bolje. Malo ne svagdje se danas već i od šumara zahtjeva izpit zrielosti, i tako za srednja učilišta već ni ovaj jedini zbiljni razlog, kojega je u svoje doba ravnatelj Settegast u Proskavi iznio u prilog samotnih gospodarskih škola, naime da mnogi gospodari neimaju onoga predznanja — koja se od sveučilišnih slušatelja u obće predmjevati mora — niti taj jedini razlog ne može se više odnašati na šumarstvo.

Po mome nazoru, pogriešiše prijatelji obćih visokih škola često naročito u tome, što u obće smatraju srednja ili samotna šumarska učilišta nevaljalimi. Taj je nazor, kao što vidjesmo, bio krivi. Srednja šumarska učilišta zadovoljavaju zahtievom tadanje dobe, ona bo negda bijahu u suglasju toli sa stanjem šumarske znanosti, koli i stupnjem naobrazbe slušatelja, a često i prinjerene odnosnim učiteljem šumarske struke. Bilo je vrieme, kad bi se bio prenos šumarske obuke na sveučilišta morao označiti, skroz neodgovarajućom napremicom, a odtuda po svoj prilici i onaj neuspjeh svojedobnih pokušaja u pogledu ustrojenja šumarskih stolica na sveučilištih u Berlinu i Monakovu. Nu zato bismo ipak vrlo pogriešili, kad bismo išli odtale zaključivati, da je šumarstvu na sve vieke sudjeno, da se uči jedino po selih i varošicah.

Moći je posve točno označiti onu medju, gdje srednja šumarska učilišta svoje pravo na obstanak gube, dočim na njih mjesto obće visoke škole doći imadu. Tu nam granicu ponajbolje označuje sljedeća zasada:

„Onim časom, kojim se od kandidata šumarstva zahtieva isto ono predznanje, što ga moraju i ostali kandidati inih grana državne službe izkazati, izgubiše srednji šumarski zavodi pravo obstanka.“

Ova nam zasada podpuno riešava pitanje o šumarskoj obuci.

Držim, da sam time dovoljno označio važnost prenosa šumarskih nauka na sveučilišta, bez da bih se morao još i dalje osvrtati na sve one tobožnje razloge, koje njeni u prilog samotnih škola navadaju — nu želeć ipak sam predmet čim podpunije izcrpiti — budi mi još i sliedeće iztaknuti.

Prijatelji srednjih šumarskih zavoda običavaju tim školam mnoštvo kojekako prednosti prišivavati, kojimi da se te škole odlikuju od običih visokih škola.

Kanimo li se pojedinih nuzgrednosti, koje se same sobom pobijaju, to se one navodne prednosti u sliedećih dviju glavnih točkah usredotočuju, naime:

1. u tvrdnji, da se na samotnih šumarskih zavodih uzgajaju praktičniji šumari, i

2. da se na takovih zavodih, t. z. pomoćne nauke mogu većim obzirom na posebne potrebe šumara predavati.

Kako rekoh, u tih se dviju točkah usredotočuje u glavnom sve ono, što se u prilog srednjih, odnosno samotnih zavoda govorilo. Budi mi dakle dozvoljeno, da i te dve točke nješto bolje razsvietlim.

Što se prve tvrdnje tiče, naime tvrdnje, da samotni zavodi naobrazuju praktičnije šumare od običih visokih škola, to prijatelji takovih zavoda, svoje mnjenje na sliedećih predpostava osnivaju:

1. da u okolišu sveučilišta odnosno visokih škola manjka šuma, i

2. da na visokih škola, prema samoj naravi stvari m o r a čisto teoretični smjer obuke vladati.

Sad da vidimo, iztražujući same obstojeće, da li tomu u istinu tako.

Po mome se ipak mnenju, nije nigda izjavila veća bludnja od one, da u okolišu gradova, u kojih su visoke škole smještene, manjka šuma.

Neću da budem dosadan nabranjem svih gradova te vrsti, kojih okoliš upravo bogat šumama,* te ču samo spomenuti, da jedva i znadem grad sa sveučilištem ili politehnikom, u čijoj se blizini nebi našle šume sgodne za praktičnu obuku šumara, a svakako je tih sveučilištnih gradova više, no što trebamo šumarskih učilišta.

Ja sam se u rečenom po mogućnosti ograničio, da oprovrgnem jedan glavnih prigovora, koji su obćenito razvikan protiva položaju običih visokih škola, bez pitanja, da li u istinu sve ono, što se na tih učilištih, ma i pogriješno, misli naći, takodjer i doista potrebno.

Budi mi ipak dozvoljeno pitanje, da li je u obče nuždno, da šumarsko učilište bude smješteno u sredini velike, gустe šume, pa kakove li u obče naravi moraju biti te šume, koje imaju služiti za ekskurzije sa slušateljima?

Mislim pak, da ni ovdje neću naići na prigovor, ako kažem: „Veličina za demonstracije služećih šuma odnosno sastojina, u obče nije

* Ovdje se prof. Seckendorf osvrće na razne njemačke sveučilištne gradove.

Uredništvo.

mjerodavna ovdje, već se tuj radi samo o tome, da iste budu čim raznoličnije u pogledu vrsti drveća, vrsti uzgoja kao i gospodarenja.*

Za predočiti slušateljem kolosjek ili sitnu šumu, netreba sigurno šumišta od više kvadratnih milja, koje se tim načinom uživa i gospodari, a za upoznati se sa gospodarenjem u hrastovih šumah, netreba sjegurno cielu Slavoniju obići.

Dakle, kao što rekoh, raznoličnost šumarskih odnošaja, to je ono, što šumarsko učilište za svoje ekskurzije potrebuje. Pa napokon rado bismo znati ipak onu šumarsku školu, koje demonstrativne šume sve vrsti drveća i uzgoja imadu, koje šumar mora poznavati! Gdje je taj šumarski zavod, koji u svojoj neposrednoj blizini imade bukovih, hrastovih, borovih, smrekovih i jelovih sastojina, odnosno visoke, sitne, srednje, priborne itd. šume?

Takovoga mjesta u obće neima.

I tako vidimo, da sva šumarska učilišta potrebni im demonstrativni materijal većim dielom izvan svojih t. zv. naukovnih šuma tražiti moraju. Stoji li pako to, kao što bezdvojbeno stoji, to ćemo se sjegurno moći i u pitanju svrsi shodnog smještaja šumarskoga učilišta složiti. Šumarsko učilište treba da bude u viek tako smješteno, da se s njega može lasno do šuma najraznoličnijih obilježja doći.

Koja su to pako mjesta, koja ta svojstva imadu? To su ponajpače ona mjesta, u kojih se najviše svjetskih prometila stiče, t. j. gradovi, u kojih se željeznice stiču, ti su najsgodniji za smještenje šumarskih učilišta.

Pitamo li pako, u kojem se odnošaju u tom pogledu nalaze sveučilišta prema samotnim šumarskim školam, to će posliednje vrlo zlo proći. One leže većinom, kao što n. pr. i naš Križevac*, tako rekuć na prostom polju! A neleže li nasuprot Halle, Giessen, Heidelberg, Würzburg, Monakov, Beč pa i isti Zagreb, posve inače — u središtih prometa.

Pa tko će napokon tvrditi, da se kod ustrajanja samotnih šumarskih škola vazda prije svega uzimala u obzir šuma? Pitanje prištednja bilo je obično mjerodavno kod izbora takovih mjesta. Tu je grad doprinio manju ili veću žrtvu (?), tamo bijaše koji prazni dvor ili samostan, koji se inače nemogahu upotrebiti, ili pako sgrade, koje se jeftino mogahu dobaviti itd. Pa ako i nebijahu obziri prištednje vazda mjerodavni, to su prečesto bili i opet inaki politički ili sobstveni interesi, koji utemeljenje uvjetovaše. — Većina tih samotnih učilišta, potiče medjutim iz dobe poštarskih elegija, a položaj njihov podnipošto više neodgovara današnjim odnošajem prometa.

Dolazim napokon do izpitivanja tvrdnje, da na šumarskih učilištih obćih visokih škola (sveučilišta), čisto teoretični smjer obuke prevladjivati mora.

Da, tako se tvrdilo; nu čim sam pitao za razloge te tvrdnje, vazda sam zalud izčekivao odgovor.

* U izvoru ovdje Hohenheim spomenut. — Uredničtvo.

Nepojmim pako, zašto li bi obće visoke škole priečile praktičnu naobrazbu šumara; ta znanost i praksa nisu u protimbi, već dapače one spadaju jedna drugoj. Ili zar možda šumarskim učilištam na sveučilištih manjkaju sredstva, potrebna za praktične demonstracije? Dakako što još! Neka si dotičnici izvole samo pogledati jednom šumarske zbirke sveučilištah u Beču, Monakovu, Giesenu, Karlsruhi ili Zürichu, pa će se brzo uvjeriti, da su kud i kamo podpunije od one n. pr. našega križevačkoga zavoda, a sigurno ravne onim u Aschaffenburgu ili Tharandu.

Nemislim pako ovdje druge, do lih šumarske zbirke, dakle negovorim o naravoslovnih zbirka, jer da su takove na obćih visokih škola kud i kamo bogatije i bolje, nego na samotnih šumarskih zavodih, razumjeva se samo sobom.

Ili zar se možda na obćih visokih škola zanemaruju šumarske ekskurzije? Sigurno ne! Ja sam učio — govori prof. Seckendorf — na sveučilištu Giessenskom, a na politehnici u Zürichu bijah učiteljem, pa moram priznati, da se na obiju tih zavoda bar toliko ekskurzija obdržaje, koliko na šumarskoj akademiji u Mariabrunnu ili ma kojoj inako osamljenoj školi, koje imah sgode proučiti.

Nu možda da imadu učitelji takovih samotnih zavoda praktičniji smjer obuke? Nu činjenice poriču i to. Mi bo nalazimo učitelja najraznoličnijih smjera na obiju vrstih zavoda, pa ipak nebismo mogli reći, da se kod namještivanja učiteljskih sila postupa po stanovitom kojem načelu. Tako nalazimo n. pr. na šumarskoj školi u Mündenu ravnatelja, koji je svoje nauke crpio na sveučilištu, a nasuprot i opet podučavaju na sveučilištu Giessenskom sami praktični šumari. Isto tako nevriedi tvrdnja, da šumari, učivši na obćih visokih škola, ponajčeđe njeguju teoretični smjer. Boseov stroj za gradnju puteva, Faustmannov visomjer, Urichov vijak za razprskivanje, promjerka od Heyéra itd., sve sami strojevi, koji su posvuda udomljeni, dokazuju ponajbolje, da se na sveučilištih takodjer i praktični šumari užgajaju.

Pa tko će smjeti uztvrditi, da heski, badenski ili švicarski šumari ma u čemu zaostaju za svojimi drugovi po onih država, gdje postoje samotne šumarske škole sa tobož praktičnim smjerom?

Nebih želio, da me tko krivo shvati, a zato i opet naglašujem, da mi ni na kraj pameti nije, uztvrditi, da bi gledom na rezultate praktične obuke postojala ikoja razlika medju obćimi visokimi školama i samotnimi šumarskim zavodi.

Za samo prispopobljanje gospodarstvenih uspjeha pako manjka nam svako mjerilo, jer prihod šuma neovisi samo o djelatnosti šumara, već tako-djer, i to većim dielom, i o vrsti drveća i stojbinskoj vrstnoći. Pogriješili bismo dakle, kad bismo išli iz veličine šumskega prihoda zaključivati vrstnoću jednoga ili drugoga sustava šumarske obuke. Toli samotne šumarske škole, koli i obće visoke škole uzgojiše vrstne šumare, a razmotrimo li stanje odnošaja, to ćemo naći slušatelje obiju vrsti naučnih zavoda toli na učiteljskih stolica, koli i na svih inih mjestih prakse, počamši od nadšumara do vrhovnoga zemaljskoga nadšumarnika.

Pitanje šumarske obuke se u obće nemože tim načinom riešiti, da se oni, koji uzeše mi put naobrazbe slediti, zametavaju. A ni mi neželimo možda zato premještenje šumarske obuke na sveučilište, jer dvojimo o uspjesih samotnih šumarskih škola. Ma sve da jesam i sam svoje nauke svršio na sveučilištu, to bih se ipak svakomu onomu, koji bi takav zaključak na štetu samotnih šumarskih škola stvorio, svom odlučnošću suprotstavio, i to ne možda dragog mira radi, već zato, što takov zaključak smatram nepravednim, jer, kako rekoh, tomu nam manjka mjerilo za nuždno prispolabljanje.

Nevalja ipak pri tom zaboraviti, da sve ono, što samotnim šumarskim školam pridajemo, istodobno i u istoj mjeri zahtjevamo takodjer i za obće visoke škole. I stoga moram označiti posve krivom predpostavom mnjenje, da se na obćih visokih škola neodgajaju valjani praktičari.

Pitati će sada ipak možda ovaj ili onaj: ako se neda vrstnoča obuke tih dviju vrsti šumarskih učilišta po postignutih rezultatih razlučivati, zašto dakle da se samotni šumarski zavodi napuštaju?

I na to ču pitanje odgovoriti. Hoćemo li, da riešimo šumarsku obuku izoliranog položaja, to nas k tomu nuka prije svega uvjerenje, da će šumarski zavodi u savezu sa običnimi visokimi školama svoj cilj laglje postići, i to toli docenti, kao što će i djaci svojoj svrsi manjim trudom, u metropolah duševnoga rada moći zadovoljiti, u koliko im tuj pomagala naukovanja i naobrazbi u najvećoj mjeri na dispoziciju stoje. I obće visoke škole neimaju međutim šumarske učenjake, već samo muževe za šumu odgajati, kako to već i do sada činjahu.

Bio bi ipak vrlo značajni karakteristikum za šumarsku praksu, kad bi se uzpostavilo, da se pravi praktičar samo tamo može uzgojiti, gdje se znanstvena naobrazba s najvećimi potežkoćami boriti imade.

Za uzgoj šumarsko-čuvarskoga osoblja može nutrašnjost šume biti pravo mjesto; za upravljujuće gospodarsko činovništvo, počamši od nadšumara dalje, vodi put k praksi jedino kroz znanost.

Budi nam mimogredce obazreti se još na jedan predmet, koji sa netom razglabanom temom u tjesnom savezu stoji. Običavalo se kao njeku osobitu prednost samotnih šumarskih škola izticati, da na njih šumarsko pokušavanje i iztraživanje može bolje uspjevati. U koliko bi se ta navodna prednost samotnih zavoda imala osnovati na njihovom šumovitom okolišu, vriedi i ovdje ono, što smo prije spomenuli u pogledu ekskurzija. Morali bismo dakle i ovdje opet oprovravati bludnju, da obćim visokim školam manjka šumište. U ostalom znamo, da je baš kod tih šumarskih iztraživanja samo šumovito okoliše t. zv. glavne postaje, samo podredjene vrednosti, pošto te glavne postaje samo s najmanje česti one sastojinske i stojbinske odnošaje pružaju, koje imadu biti predmetom samih iztraživanja, što nam među inim ponajbolje dokazuje i bečka šumarska pokušalištna postaja sa svojimi pokusnimi reviri diljem države. Što pak samotnim školam u stanovitom smjeru svaku sgodnost za smještenje takovih

postaja oduzimljie, jest preobterećivanje učitelja temeljnih nauka svimi mogućimi predavanji. — O tom međutim na drugome mjestu još i koja obširnija.

Vidjeli smo po tom, koliko vriedi tvrdnja, da obće visoke škole tobož neuzgajaju praktičnih šumara, pa ćemo sad prieći na razmatranje druge glavne točke, koja se u prilog tih samotnih šumarskih škola iztiče. Ista se odnosi, kako vidjesmo, na pomoćne nauke, t. j. na temeljne i nuznauke šumarske struke.

Prijatelji samotnih škola rekoše, pomoćne se nauke na obćih visokih škola predavaju preobsežno, te bez svakoga obzira na šumarstvo, dočim se na samotnih šumarskih zavodih mogu predavati s ograničenjem na ono — što je šumaru nuždno znati, kao i s neprestanim uočenjem njihove uporabe u šumarstvu.

Sada, da vidimo kako činjenice u tom pogledu u istinu stoje.

Da li je istina, da se pomoćne nauke obćih visokih škola predavaju u takovom obsegu, koji neodgovara potrebam šumara?

Ja sam uvjeren, da oni, od kojih taj prigovor čujemo, nisu dovoljno točno orientirani vrhu raznolikih vrsti predavanja, koja se na obćih visokih škola u pomoćnih naucih drže.

Ovdje se radi poglavito o predavanjih u naravoslovnih znanostih i matematici.

U istinu se na svijuh obćih visokih škola drže raznolika predavanja u naravoslovnih znanostih kao i u matematici.

Tu se drže: 1. Predavanja koja obuhvaćaju odnosne znanosti encyklopedički, za slušatelje raznih struka. Ova predavanja iz naravoslovnih znanostih i matematike slušaju medju inim na pr. u Giessenu šumari, medicinari, pharmaceuti, kameralisti, arhitekti i mjernici.

2. Predavanja, koja na temelju tih obćenitih ili encyklopedičkih predavanja, razpravljaju uporabu istih u kojoj posebnoj grani. Simo spadaju na pr. predavanja o šumarskoj botanici, pharmaceutičkoj lučbi, liečničkoj botanici i t. d.

3. Predavanje za specijaliste ili takodjer i takove slušatelje, koji se žele kasnije u tih znanostih posvetiti učiteljstvu. Simo spadaju na pr. predavanja iz mehanike i većeg diela više matematike, za mjernike i graditelje strojeva, zatim analitična lučba za lučbare i pharmaceute i t. d.

Po šumare dolaze samo prve dvie vrsti predavanja u obzir.

Može li se pako predmjevati, da će encyklopedična predavanja iz naravoslovnih znanostih i matematike, koja slušaju slušatelji najraznijih struka, biti za šumare preobširna?

Onaj, koji bi to tvrdio, izjavljuje time, da šumaru netreba onoliko obće naobrazbe, koliko se u drugih strukah, a naročito i kod drugih kategorija državne službe, za bezuvjetno nužno predmjeva.

Encyklopedična predavanja iz naravoslovnih znanostih i matematike, koja se na obćih visokih škola drže za slušatelje raznolikih struka, neobuhvaćaju bo više, nego li se u obće od svakoga naobraženoga čovjeka zahtjeva, da znati

mora. Kako da se pako šumarstvo kod ostalog činovničtva, trgovačkoga sveta i ostalih obrtnika, dove do onoga štovanja, koje mi zanj pitamo, ako bi se u našem vlastitom logoru još sveudilj pojavljivali glasovi, koji traže, da se šumar može i manjom mjerom obće naobrazbe zadovoljiti.

Pa zar je i samo šumarstvo toliko razvijena znanost, da ono sve sile šumara izključivo absorbira? Ja mislim, da medicina na pr. ipak imade i drugu prošlost a i veći obseg. Pitam pako, u kojem bi se svjetlu morao prikazati naš stališ, kad se izmedju nas nadje ljudih, koji prodiču, da šumaru netreba dati odviše učiti, jer da mu se pensum duševnoga rada nemože nigda dovoljno ograničiti. Do biesa, s takovimi nazori, koji su jedino kadri u obćinstvu učvrstiti mnjenje, da se šumarsko zvanje ponajpače od onih izabira, koji bi si radi čim više olahkotiti učenje!

Meni se ipak čini, da smo i mi kadri toliko pružati što se od liečnika ili liekarnika zahtjeva.

Osvrnimo se još jednom na drugu vrst predavanja pomoćnih nauka, koja se na običih visokih škola drže, mislim ovdje ona predavanja, koja se uporabom matematike i naravoslovnih nauka na šumarstvo bave.

Tuj pako mogu jedino konstatovati žalostno nepoznavanje zbiljnih obstojnosti, kod svijuh onih, koji misle, da se na običih visokih škola nepredavaju šumarsko-pomoćne nauke. Neka se dottičnici izvole samo popitati u tom pogledu u Giessenu, Karlsruhi, Zürichu, Monakovu i t. d. pa će se brzo osjeđočiti, da se tamo, izuzam možda jedinu nauku o nadjevanju životinja, sva ona predavanja gore spomenute vrsti drže, koja su držana bud na kojem samotnih šumarskih učilišta.

Isto je tako krv i onaj nazor, da tobož na samotnih zavodih, te šumarsko-pomoćne nauke predavaju učitelji, koji su bliži šumarstvu. Dok znamo, da si i samotni šumarski zavodi svoje učiteljske sile iz naravoslovnih znanosti i matematike dobavljuju sa obće naobrazujućih zavoda na pr. realka i gimnazija.

Isto tako nestoji nazor, da se učitelji pomoćnih nauka na običih visokih škola, prigodom svojih znanstvenih izraživanja neobaziru na ona temata, koja ponajpače šumara zanimaju. Oni, koji to uztvrdiše, kan da nepoznaju osobito našu literaturu. Jer si samo time možemo protumačiti, kako još tkogod može uztvrditi, da šuma naravoslovcem običih visokih škola, ostaje do vieka knjiga zapečaćena sa sedam pečata.

Spomenut ćemo pako ovdje samo mimogredce djela sveučilišnih profesora Hartiga i Nördlingera, Heyera, Gayera, Clebscha, Unera, Böhma, de Bary-a, Ebermayera i t. d. kojim malo ne sve naše znanje o šumi i šumskom drveću zahvaliti imamo.

Nije mi na kraj pameti, da radnje naravoslovaca samotnih zavoda su mnjičim, nu već u samoj naravi stvari leži, da je mnogo veći broj naravoslovaca sveobičih visokih škola, za onu stranu naravoslovnih znanosti, koja se više šumarstva tiče, mogao više uzraditi, no ono njekoliko učitelja naravoslovnih znanosti namještenih na samotnih zavodih. Naravno je ipak, onomu koji od-

nošaj naravoslovnih znanosti k šumarstvu samo toli površno poznaje, da jedino takova djela naravoslovaca po šumarstvo važnimi smatra, koja u zelenom omotu izlaze, neće se moći dokazati i razjasniti, što li sve profesori občih visokih škola za šumarstvo uradiše.

Budi napokon dozvoljeno, razjasniti još i nazor, da se tobož na samotnih šumarskih zavodih, obuka u pomoćnih znanostih više prilagodjuje potriebštinam šumara.

Reklo se, ti zavodi imadu veću moć, obuku pomoćnih nauka ograničiti u onoj mjeri, kako naposebni odnošaju istih nauka k šumarstvu zahtjevaju.

Pita se ipak pri tom, tko da to ograničenje izvadja? Zar učitelji sami? Ti pako bar nisu šumari, niti poznaju u istinu odnošaj pomoćnih nauka k šumarstvu, a većina taj odnošaj ni do vieka nepoznaje.

Te je pravom spomenuto: „da obče naobrazujući zavodi, naročito sveučilište daleko veću privlačivost imadu za učitelje temeljnih nauka, no specialne škole. Vrstne sile doduše zalaže i na šumarske akademije, za da se brzo dovinu naslova i plaće, ali ih isto tako rado ostavljaju, kad su jednom to dvoje postigli, te kad im se pruži prilika na kojem sveučilištu isto takovu ili još bolju službu polučiti“. Da, tako je, uz vrlo riedke iznimke, moramo učitelje pomoćnih nauka na samotnih zavodih smatrati samo prolaznici, koji si već unaprije preduzeše šumarski zavod ostaviti jednom prvom boljom prilikom, ili se bar tom voljom brzo sprijateljuju, čim samo osjete ravnateljsko sedlo. Za da pako tlak ovoga neuzmanjka, zato se prijatelji samotnih škola jur pobrinuše. Osvjedočiv se jednom, da se mnogohvaljenom „mudrom“ ograničenju pomoćnih znanosti, na onu mjeru koja je šumaru dostatna, od samih učitelja, nadati neimaju, to uzeše u pomoć stalnoga ravnatelja takovih zavoda, koji imade to ograničenje provesti, stalnoga ravnatelja, koga već Lothar Meyer toli shodno, najvećom zapriekom svakoga slobodnoga razvoja takovih zavoda, označuje.

Taj ravnatelj imade nad tim bdti, da se shodna mjera u pogledu obsega obuke bude obdržavala, njemu je po vlastitoj uvidjavnosti nastojati oko uvedenja poboljšica, kao oko odstranjenja raznih manjkavosti u obuci pomoćnih znanosti; ravnatelj dakle, koji u najboljem slučaju jedva encyklopedično znanje, velikoga polja pomoćnih znanosti imade, ravnatelj, koji možda jošte nikada nije kroz sitnozor razmatrao koju biljku, nikad u laboratoriju radio, taj da sad najedanput uči botanika i lučbara, koliko imadu od svojih znanosti šumarom predavati.

Ako nam još išto kadro predočiti, one pogibelji kojim su znanost i slobodni razvoj ne samo učitelja, već dosljedno i slušatelja, na samotnih i šumarskih zavodih izvržene, to je to ta „uloga mentora“ (Hofmeisterrolle) koja se osjegurala stalnom ravnatelju samotnih šumarskih učilišta.

Do sada međutim, hvala budi Bogu, još nije došlo do toga ograničenja pomoćnih znanosti, koje bi se mnogo sgodnije moglo nazvati „osakačenjem“ znanosti.

Učitelji temeljnih znanosti odbiše uspješno svojom značajnosti, koja je nuždna posljedica slobodnoga iztraživanja, od njih izzekivano probijanje temeljno-

znanstvenih sustava. Koji nevjeruju, neka se upitaju na samih samotnih šumarskih zavodih, pa će ćuti, da se na njih temeljne znanosti baš istim onim načinom predavaju kao i na običih visokih škola, t. j. u c i e l o m o b s e g u.

Jedina razlika, koja izmedju samotnih zavoda i običih visokih škola u tom pogledu postoji, sastoji se u tome, da tamo jedan učitelj u pravilu čita v n i z temeljnih nauka predavati mora, dočim je na običih visokih škola svakomu od učitelja dodijeljeno malo polje, koje upravo s toga tim temeljitije obdjelavati može. Odtuda dolazi nadalje, da učitelji na običih visokih škola sa znanostu žive, dočim učitelji na samotnih zavodih mogu obično samo p o j e d i n u struku trajno t e m e l j i t o gojiti, u ostalih pako zaostaju na onome stepenu, na kojemu se nalaziše za vrieme njihovoga namještenja na zavodu.

Mislilo se je duduše, baš time zadobiti ono sredstvo, kojim će se moći ograničiti obuka u temeljnih znanostih, veleći: učitelj lučbe, fizike, metereologije, geognosije i rudoslovja, koji je na pr. u istinu samo fizik, neće ssegurno iz lučbe, geognosije i rudoslovja predavati više, nego li je neobhodno nuždno, pošto mu u tom pogledu manjka materijal; nu za tu se vrst ograničenja obuke u temeljnih zanostih mi šumari najljepše zahvaljujemo. To ograničenje mogao djak mnogo lasnije postići time, da u kratko rečeno, takovo predavanje ni nesluša. U istinu pako nalazimo, da se temeljne znanosti na samotnih šumarskih zavodih u istom onom obsegu predavaju, kao što i na sveučilištih. Tko dvoji, neka samo prispodobi odnosne naukovne osnove obiju vrsti učilišta, pa će naći, da je tomu u istinu tako.

Znadem nadalje za jednu šumarsku školu, na kojoj se predaje 12 sati na tjedan mehanika, nebih pako znao nijedno sveučilište, gdje se mehanici toliko vremena posvećuju.*

Skupim li sva ta opažanja u jedno, koja imah sgode osobno upoznati, i kao slušatelj na sveučilištu, i kao docent na politehnici a i kao profesor na takovoj jednoj samotnoj šumarskoj školi, to moram reći: samotni šumarski zavodi se u pogledu obuke u pomoćnih znanostih, ma baš u n i c e m o d običih visokih škola neodlikuju.

Držim pako, da možemo još i za korak dalje ići, mi bo možemo reći, šumarska učilišta samo štetuju time, ako za obuku u čisto temeljnih naucih posebne učiteljske sile podržavaju. Na običih visokih škola, mogli bi tu obuku imati bezplatno, dočim se ovako moraju bar tri četvrtine sveukupnih troškova upotriebiti samo na te pomoćne znanosti, dočim samo Šumarstvo pri tom kratkih rukava ostaje.

Komu još nije palo u oči, kako se na samotnih zavodih broj učitelja temeljnih znanostih bez prestanka umnaža, dočim se broj učitelja Šumarstva vazda na dva do tri ograničuje? Najjasniji dokaz zato, da se sva sredstva izdavaju za pomoćne znanosti. Hoćemo li samoj šumarskoj struci dati oduška,

* I na našem šumarskom zavodu se na pr. fiziologija domaće životinje isto onoliko satih na tjedan predaje koliko i nauka o procjeni šuma zajedno sa statikom!

želimo li zadobiti vrstnih sila za obradjivanje te naše znanosti, to moramo nastojati, da se šumarska obuka od obuke u čisto temeljnih znanostih odriješi. Ovo će biti najbolje i za same učitelje dotičnih znanosti. Jer ma sve da im i dolaze u prilog većim dielom sva sredstva šumarskih zavoda, to ipak to sve još ni iz daleka nije dostatno, da im dade onaj aparat, kojega u svrhe sobstvenih znanstvenih radnja potrebuju. A i doista što su naravoslovne zbirke, a prije svega knjižnice samotnih šumarskih škola prema istoimenom blagu občih visokih škola?

Hoće li se dan danas kojem učitelju temeljnih znanostih na kojoj samotnoj školi, koju temeljitu radnju provesti, to si ipak mora tomu potrebnu literaturu na kojem sveučilištu potražiti.

Bolje dakle, ako i učitelji temeljnih znanostih odu na obče visoke škole. Tamo neka ili čiste temeljne znanosti šumarom i slušateljem inih fakulteta predavaju, ili pako neka predavaju uporabu tih temeljnih znanostih na šumarstvo. Tako bi na pr. fizik mogao tamo predavati odnošaj šuma k tlu i podneblju, lučbar lučbu tla i šumskoga drveća, matematik dendrometriju i geodeziju; svi oni učitelji pako, koji se hoće odreći predavanja temeljnih nauka, mogli bi sudjelovati kod šumsko-pokušalištnih radnja. To bi bilo podjedno najbolje sredstvo, da se radnje te pospješe. Jer dok bi uz postojeće odnošaje, preobterečeni učitelj naravoslova ili matematike, imao još nuzgredna iztraživanja — voditi, nije čudo, ako nam te radnje zapinju, to bo više prieči no koristi — pa se s toga neimamo ni čuditi, ako se baš učitelji tih temeljnih znanostih brane protiva uredjenju šumarskih pokušališta, odnosno ako poput kolege Ebermayera izjavljuju, da bez oduzeća stanovitoga diela dosadanjih predavanja već nemogu odnosna znanstvena iztraživanja u dosadanjoj mjeri nastavljati.

Nemislim time ni iz daleka, nješto nova reči, kad užtvrdim, da šumari netrebaju posebnih učitelja za temeljne znanosti. U tom smislu se bo, već daleko prije mene izrazio, sigurno mjerodavni faktor, naime svojedobno po bavarskoj državnoj vladi sazvana enketa za ocjenu pitanja o šumarskoj obuci, koja je medju inim stvorila takodjer i taj zaključak, da se bavarskim šumarom omogući slušanje temeljnih znanostih na občih visokih škola. Ona je time izjavila, da nedrži ništa do šumarskoga priredjenja temeljnih znanostih, te da šumar neima u zapečku znanosti sjedjeti. Ta si je enketa, nadalje, što takodjer nesmijemo zaboraviti, osvjetlala lice i time, što je oborila one umjetne nasipe, koji do sele učećeg šumara siliše, da svoju naobrazbu izključivo na zemaljskoj šumarskoj školi tražiti mora, a time si je i opet stekla velikih zasluga i po samu naobrazbu šumara, kao i podignuće ugleda šumarskoga stališta.

Držim, da sam time dovoljno dokazao, da tobožnje prednosti, koje se prisuju samotnim šumarskim školam, u zbilji nepostoje, dapače da ti zavodi u nikojem pravcu sa občimi visokimi školami konkurirati nemogu.

Samotni šumarski zavodi, niti užgajaju bolje praktičare, niti imaju bolje područje za ekskurzije odnosno praktičnu obuku, a isto tako ni u pogledu

obuke u pomoćnih znanostih nezaslužuju prvenstvo pred obćimi visokimi školama.

Dapače obratno mi znamo, više visokih škola, koje su uslijed svojega mnogo zanimivijega okoliša, daleko sgodnije za smještenje šumarskoga učilišta, a izkustvo dokazuje, da su iste kadre i obuku u pomoćnih znanostih davati, bez da bi se tim obuka glavne struke šumara ma u čemu krvnila. Pošto su uz to kadre obuku u pomoćnih znanostih bezplatno preuzeti, čim se i opet umanjuju troškovi same šumarske obuke, a dobivaju sredstva naročito i za zninstvena izražavanja, to neima doista nikoji razlog, s kojega bi se samotne šumarske škole još i dalje podržavati imale, na koje podržavanje ti zavodi, na temelju današnjega razvoja šumarstva i bolje prednaobrazbe šumara, ovako i onako već nikoje pravo neimaju.

Skrajne je napokon doba, da se sa ono malo još nahodećih se branitelja samotnih šumarskih zavoda, već jednom temeljito razpravimo, za da se šumarska struka ipak jednom do onoga stepena podigne, koji joj pripada, ne pako da na sve vieke klipše za posestrimom strukom gospodarskom, kojoj se već odavna otvorile stolice na sveučilištih, akoprem predznanje gospodara poprieko ostaje za onim šumara. Za da taj cilj pako polučimo, poči ćemo još i dalje izražavati one razloge, s kojih se naši protivnici tolikom žilavošću za samotne šumarske zavode zauzimaju.

U tu svrhu držim, da će biti najshodnije udarimo li sliedećim putem:

Pomislimo si jednom, da se koji šumarski zavod, s kojom obćom visokom školom, koja imade odgovarajući šumski okoliš, samo mjestno spoji a inače da ista i nadalje pridrži svoje dosadanje uredjenje. Stavimo na pr. da se križevački* šumarski zavod premjesti u Zagreb, nepuštajući pri tom ipak sveučilištne profesore, da predavaju šumarom, već da se u tu svrhu upotriebe i nadalje svi dosadanji učitelji zavoda. U tom bi dakle slučaju odpao onaj prigovor, da se pomoćne znanosti preobčenito, preobširno, premalim obzirom na šumarstvo i t. d. predavaju, jer bi profesori naravoslovnih znanosti i matematike, koji bi s križevačkim zavodom amo došli, uz prije spomenutu predmjnevju, ostali i nadalje jedini učitelji šumara.

Bilo bi sada za predmjnevati, da će se branioci samotnih šumarskih zavoda time zadovoljiti, jer bi tako ostale zavodu sve one naglašene prednosti tih samotnih škola, dapače k ovim došla bi još i ta pogodnost, što bi se sada toli učiteljem koli i djakom šumarstva desila prilika, da dodju u doticaj s učitelji i djaci inih struka. Tomu ipak nije tako, te bi se svatko varao, koji bi mislio, da će prijatelji samotnih šumarskih škola, dopustiti ma i lokalno spojenje tih zavoda sa sveučilišti. Oni ni o ovome neće ništa da znadu, navadjuće u svrhu motivacije te svoje protivštine protiva sveučilištom obično slijeđeća dva uzroka. Prvo vele, sveučilištni gradovi su vrlo pogibeljna mjesta, ona su po

* U originalu стоји завод Hohenheimski i grad Tübingen.

Uredništvo.

zdravlje pogubna; dapače bilo ih je, koji izjaviše, svaki sveučilišni grad imade u sebi veliko blato, u kojem bi se naše zelenkape, s pomanjkanja mjestnoga spoznanja odmah podavile.

Na samotnih se šumarskih zavodih pako nije toga bojati, jer da se isti osobitom suh oparnošću odlikuju.

Nemogu ipak nipošto uzeti, da su ti razlozi ozbiljni. Držim bo, da ako se mogu teolozi na sveučilištih naobražavati, to se sjegurno i sa šumari takova šta riskirati može, jer udarce, koje nježna narav dojdućih božjih službenika podnaša, moći će sjegurno i svakako jače konstruirani sin prirode — šumar — podnjeti.

Da li se u ostalom u Križevcima ili Zagrebu, više zdravica iztrusi, da li se u Aschaffenburgu ili Giessenu više bije, to nam imade tek šumarska statistika pronaći!

Sada da vidimo, kako stoji s drugim razlogom. Reklo se je, šumar se nesmije za dobe naukovanja priučiti na koncerte i kazališta, jer da će se imati danas sutra, u svojoj samotnoj šumarskoj kućici, osjećati neizmjerno nesretnim, niti da mu kukavna nadšumarska plaća dozvoljava, da si takove užitke priuštju; bolje dakle, ako ih u obće neuči ni poznavati. — I ovaj je argumenat vrlo traljav. Izkustvo bo uči, da si čovjek baš ono najvećma želi, što još uživao nije.

Izkusio sam to i sam. Prije smatrati pohod kazališta najvećom zabavom; odkada sam pako u Giessenu kod Augusta Frisea bio samo tri puta u kazalištu, već se nisam svraćao u kazalište. Pa kakova je to napokon teorija, koja se tu prikurtavala za šumara, za da se on sam izključi od sjedišta kulture i duševne naobrazbe? Zar je to teorija suzdržavanja? Da se šumar samo zato na selih užgaja, za da se isti na viek vieka uzmogne kukavno plaćati, za da se isti s njegovimi berivi uzmogne vazda puštati, da sledi trag ostalog činovničtva, kojih služba ni iz daleka tolike odgovornosti ne sadržaje, koliko njegova?

Ja držim, da treba batinu okrenuti, te reći: naobrazba se šumara neima ravnati po dojdućoj placi, već se plaća imade ravnati po stupnju naobrazbe osoblja.

I tako vidimo, da se ni teorija morala, ni teorija odreknuća, koje se uzeše u pomoć, za da se isto lokalno spojenje šumarskih zavoda sa obćimi visokim školama ocrni, nemogu uzeti kao ozbiljne teorije.

Obćim visokim školam mora dakle da je prirašteno nješto inoga, od čega se pod svaku cijenu šumar obraniti želi, a želite li znati taj kamen smutnje, to se vrlo lasno možete s njim upoznati. To je onaj duh, koji na sveučilištih vlada, boje se, da slobodni zrak obćih visokih škola nebi prijao šumaram. Drže, da se na samotnih šumarskih zavodih mogu pokornije sluge — büchsenspaneri — užgajati.

To je pravi motiv protimbe protiva obćim visokim školam, pa ako se isti vazda i neizrazuje onako jasno, kako to svojedobno ministar Heyd izjavio, medju redci se to svagdje čitati dade. Već prije iztaknuto primjer, kako se

svemožnost ravnatelja želi na to upotriebiti, da se sloboda obuke na polju pomoćnih nauka ograniči. Odtuda možete zaključiti, kakova li je to sloboda obuke na tih samotnih zavodih. Prisilna obuka, koja na svijuh samotnih šumarskih zavodih, u većoj ili manjoj mjeri vlada, te koja se sila već i u tome očituje, da se slušatelji sile slušati predavanja stanovitoga jednoga učitelja, jer drugih docentura obično neima, ta sila velim, onemoguće svako samostalno djelovanje.

Ako li pako i uzprkos toga, oni šumari, koji su na samotnih šumarskih škola uzgojeni, predmjernev onoga ministra u pogledu pokornosti neizpuniše, to valja tomu tražiti uzrok jedino u opornosti značaja našega naroda, koji se, kako nas povjest uči, vazda i opet podiže, ma da si ga sto puta pritisnuo. Nu zašto se put naukovanja šumarom takovimi zapriekami zakrčeje? — Za to napried k sveobčim visokim školam, na kojih se i svi ostali državni činovnici naobrazuju.

Na sveučilišta, na sveučilišta! Uzprkos autoriteta, koje prijatelji samotnih škola posabraše, za da dokazu potrebu takovih zavoda. Autoriteta, od kojih bi se mnogi u grobu okrenuo, kad bi znao, da se ono, što je prije pol veka i više izrazio, i danas još na šumarstvo upotrebljuje.

I mi bismo u prilog naših tvrdnja mogli nabrajati počamši od Miklitzia i Liebiga, sijaset auktoriteta — koji su očiti protivnici svijuh gospodarskih kao i šumarskih strukovnih i samotnih škola, nu to bi značilo uz današnje stanje stvari mlatiti praznu slamu, nu jedno ipak nemožemo propustiti, a to da ne-ecitiramo u tom predmetu izjavu glasovitoga šumarskoga ravnatelja Dr. H. Burkhardta, koji je u svoje doba u tom pogledu sliedeće vještačko očitovanje dao:

„Prije mi bijaše idealom: dobra šumarska škola, a zatim sveučilište. To je imao pred očima i Pfeil, a da je Aleksandro Humbold mogao slutiti, što se dan danas iz tih šumarskih zavoda pravi, to bi bio rekao: u mjesto tih sičušnih sveučilišta, uzmite zemaljska sveučilišta, te razširite sgradu predavaonicami za šumare. Danchelmanove proturazloge nedržim obćenito valjanimi. — Povratak k jednostavnim šumarskim školam, uz sliedeće naukovanje na sveučilištih, neumjestan je, kraj občega razvoja šumarstva i silno razgranjenog znanja, šumarski zavodi postaše okržljala sveučilišta. Na stran s tom prnjariom! Privinimo slušatelje šumarstva na grudi od Aliae mater, samo jim priskrbimo valjano šumarsko mleko — to su po prilici moji današnji nazori, u tom predmetu. Vi ćete se možda čuditi, da ja bjeloglavac tako govorim, koji se još sa jeleni i veprovi naganjam, nu koji sam ipak ponajviše qno mleko sisao. — Hoćemo li, da šumari znanost obljudbe, da se već za rana uzgoji značaj, onda napred na sveučilišta! Ta ne živi se samo od hleba, mi tražimo takodjer i nješto za onaj dio života što no ga izvan službe živemo!“

Tko da se pako nakon rečenoga još usudjuje uztvrditi, da su samo teoretići protiva samotnim šumarskim školam?

Občim visokim školam dakle sa šumarskom obukom! Onamo, i to već iz toga razloga, što već sama čast šumarskoga činovničkoga stališa,

taj prelaz bezuvjetno zahtjeva. Jer opravdana želja šumara, da mu se čin i plaća izravnaju s onima ostalog činovništva, sličnoga djelokruga, ta će želja ostati tako dugo pustom željom, dokle god će se šumari naobražavati na takovih učilištih, kojim nijedno sveučilište nepriznaje paritet, na učilištih, koja šumara izključuju od svakoga občenja sa učitelji i slušatelji inih grana, koja misle svome zadatku zadovoljiti, ako li šumara dresiraju lih za tehničku stranu dođućega mu zvanja, koja ga ipak sramotno napuštaju te samom sebi ostavljaju, kad ih pita za pomagala za dovinuti se obče naobrzbe. I šumari si sigurno već svagdje svojom ljubavlju k šumi, svojom djelatnošću i uztrajnošću kao i poštenim radom, stekoše priznanje svih državljana. Nu nemojmo se sami obsenjivati; pod punu i cielu ravnopravnost steći će samo onda, kad će sjedjeti na istih onih školskih klupa, na kojih danas sjede odvjetnik, sudac, župnik, tehnik, profesor i lječnik.

Kazalo se je doduše, ta šumaru je prosto, da nakon što je svršio nauke na kojem šumarskom učilištu, podje još i na koje sveučilište. — Nu to je privilegium bogataša, a koju svrhu napokon da imade, dvostruko slušanje temeljnih znanosti šumarstva, naročito još i onda, kad je njetko jurstrukovne šumarske nauke dovršio. To bi značilo rudom od straga.

Kad bi se pri tom mislilo u obče njeki pametni sled naukovanja utaćiti, tad bi moralo slušanje sveučilištnih nauka uzsliditi bar prije nastupa naukovanja na šumarskoj školi, za da se djak uzmogne prije upoznati sa temeljnim znanostmi, dakle matematikom, naravoslovnim znanostmi i obćim gospodarstvom, no što će započeti slušanjem pravih šumarskih predmeta i uporabljenih temeljnih nauka na šumarstvo — na kojem šumarskom učilištu. Ta razdioba obuke, izmedju koje obče visoke škole i koje samotne šumarske škole, dala bi se bila možda opravdati prije kojih tridesetak godina — za predočiti prelaz od šumarske škole na obče visoke škole; danas pako — moramo svim onim, koji bi s takovim predlogom došli, doviknuti: *gospodo vi zakasniste!*

Sada, nakon što imademo šumarske odsjeke na sveučilištih u Monakovu, Giessenu, Tübingenu, Karlsruhi i t. d. i t. d. da idemo i opet za koji korak natrag? Naši djaci, šumari, da idu na sveučilišta, a profesori sami, da zaostaju na samotnih škola?

Ne, o tom danas već nemože biti govora — u tom se pogledu već ne možemo upuštati u nikoja nagadjanja; borba o zauzeću sveučilišta valja da se podpunoma koncu privede. Na stran sa svakim krparenjem, zahtjevajmo sveučilišta posve i u cielom obsegu.

Da, zahtjevajmo ih posve i u cielom obsegu, za da se i šumarska struka već jednom oslobodi onoga pritiska o zid, koji ju do sada potiskivaše, za da se i šumar dovine onoga družvenoga položaja, koji ga po pravu ide, za da se liepa naša znanost uzmogne slobodno smjestiti u krilu obče znanstvene djelatnosti, gdje će joj starije znanosti — njoj kao najmladjoj kćerki — kulture tla, dragovoljno pružiti ruku pomoćnicu. Uzrujanim srcem, no pun vesele nade zaključujem, kličući, napred sa šumarskom obukom na sveučilište!“

Toliko o tom predmetu, obće poznati strukovnjak, a i začastni član našega hrvatskoga šumarskoga družtva, prof. Arthur barun Seckendorf, u naprvo spomenutoj brošuri, koju smo netom ovdje predočili hrvatskim šumarom u cijelom sadržaju i malo ne doslovnom prevodu, za dokazati, koli neosnovani su prigovori, koji se i u nas sa stanovite strane podigoše — kad no se latismo, objelodaniv našu razpravicu „K pitanju u šumarskoj obuci u Hrvatskoj“, dokazati potrebu, mogućnost kao i shodnost ustrojstva šumarskoga inštituta u savezu sa zagrebačkim sveučilištem. Nadajući se, da smo time ponajbolje dokazali, da nam, za oprovrči stanovite prigovore, i bez da se upuštamo u pobjanje inih — i ovako i onako, ozbiljnoga oprovriganja jedva vriednih — doskočica, nije trebalo ino, no opetovati ono, što svaki naobraženi šumar i poznavalac šumarske knjige jur odavna znao i znade.

U Zagrebu, mjeseca veljače 1886.

Fran Kesterčanek.

Kako i tko ima voditi disciplinu nad činovnici i službenici imovnih obćina?

Stavivši na ovogodišnjoj glavnoj šumarskoj skupštini predlog, „da se od strane šumarskoga družtva, visokoj kr. zemaljskoj vladi podnese predstavka, da visokoista po smislu obstojećega zakona za imovne obćine od g. 1880. § 8. ustroji za karnostni postupak proti činovnikom i službenikom imovnih obćina, posebni disciplinarni senat, uz postupnik kakov no obstoji za državne šumske činovnike“ držim, da nebude suvišno, ako ovdje priobčim bar najbitnije momente, koji me ponukaše, da sam gori rečeni predlog glavnoj skupštini podnio:

Odkada je odredbom visoke kr. zemaljske vlade uvedena za činovnike i službenike, namještene kod imovnih obćina križevačke i gjurjevačke, carska naredba od g. 1860. te zakon od 11. srpnja 1881. sboreći o gospodarenju šumami imovnih obćina, od tada se vrši oštiri i disciplina nad pojedinimi urednici imovnih obćina.

Prije nego li se upustim u razglabljanie i potanju analizu samih amo odnošenih se zakona, neka bude spomenuto, tko danas izvršiva tu disciplinarnu moć i u koliko se ista izvršava na temelju prednavedenih naredaba.

Paragrafom 8. novele zakona od 11. srpnja 1881. ustanovljeno je, da disciplinarna moć nad sveukupnim činovničkim i službeničkim osobljem imade proći na vrhovnu zemaljsku oblast, koja je zvana, vršiti tu vlast prema disciplinarnim zakonom postojećim za državne činovnike i službenike.

Zakon od 15. lipnja 1873. (još i sada u krijeosti stojeći kod imovne obćine gjurjevačke i križevačke) u članku 20. prepušta naimenovanje činovnika i službenika a po tom i disciplinarnu moć nad istimi, zastupstvu imovnih obćina.

Uzmemo li u obzir, da ustanova § 8. novele zakona od 11. srpnja 1881. stoji u diametralnoj oprieci sa člankom 20. zakona od 15. lipnja 1873., svatko će držati, da se za činovnike i službenike prednavedenih dviju imovnih občina, nemože zakonito uporabiti carska naredba od god. 1860., nu i osim toga se zakon od 11. srpnja 1881. oduša na potonje dvije občine (u smislu naredbe visoke kr. zemaljske vlade od 30. prosinca 1883. broj 51036.) samo u toliko, u koliko nestoji u protuslovju sa zakonom od 15. lipnja 1873. Pošto si pako upitne ustanove glede izvršivanja disciplinarne moći, po starom i novom imovinskom zakonu u očitom protuslovju stoe, te pošto isti nije po zak. čl. sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 28. studena 1873. proglašen, niti je uvršten u sbornik zakona izlazećih u Zagrebu, te pošto upitni zakon nije stvoren niti na našem niti na zajedničkom saboru, niti je prije ni poslije sankcije u saboru od strane zemaljske vlade proglašen, to se mora zaključiti, da se taj zakon nemože odnašati na osoblje križevačke i gjurjevačke imovne občine.

Nu uzmimo uzprkos svemu tomu, da je to postupanje u disciplinarnom postupku opravdano uporabom carske naredbe od god. 1860. i § 8. zakona od 11. srpnja 1881., pak da vidimo sada, da li, i kako se ista naredba u istinu vrši.

Paragraf 11. carske naredbe od g. 1860. glasi doslovce ovako: Kod svake zemaljske političke i finansijske oblasti pak i kod svakoga pokrajinskog i dvorskog državnog šumarstva, postavit će se osobito povjerenstvo, sastojeće iz predsjednika i barem četiri člana dotične oblasti, koji će imati izdati shodne naredbe o zametanju i vodjenju karnostnih razprava, viečati o posliedku izvidjenja i izreći karnostnu kazan ili pako predlog svoj o tom podnjeti nadležnoj oblasti za presudbu.

Ova osobita povjerenstva postavljat će:

1. Kod pokrajinskih i dvorskih državnih računarstva za namještene kod njih urednike i služake, vrhovna računarska kontrolna oblast.

2. Kod finansijskih zemaljskih oblasti za područno im osoblje finansijsko popečiteljstvo.

3. Kod političkih zemaljskih vlastih:

- za urednike i služake stojeće pod popečiteljstvom unutarnjih diela — isto ovo popečiteljstvo;
- za postavljenike, na koje se neproteže die洛vanje pomenutih povjerenstva, dotična središnja oblast dogovorno s popečiteljstvom unutarnjih dielih.

Odtuda je jasno razabrati, da bi kod svake političke oblasti morao obstojati posebni t. z. disciplinarni senat.

Pod točkom 3. rečenoga paragrafa nabraja se dvojaki disciplinarni senat i to: pod lit. a) za činovnike i službenike pod popečiteljstvom (zem. vladom) unutarnjih dielih, isto ovo popečiteljstvo (zem. vlada) i pod lit. b) za činovnike i službenike na koje se neproteže die洛vanje pomenutih povjerenstva (kod

zem. vlade obstojećega senata) dotična središnja oblast dogovorno s popećitljstvom unutarnjih dielah.

Da se pod središnjom upravom nerazumjeva zem. vlada, već okružna ili ina politička oblast, vidi se jasno ponajprije iz rieči *dogovorno*, a još jasnije iz ustanove § 12. a napokon i iz ustanova § 14. gdje se izrično veli, da je proti *presudam nižje oblasti* *prosto uteći se višoj oblasti*.

U prvom redu dakle imadu proti svakom činovniku ili službeniku imovnih občina izreći presudu u disciplinarnom pogledu, senat nadležne okružne ili političke oblasti, a u slučaju utoka, senat unutarnjega odsjeka zemaljske vlade.

U bivšoj Krajini obstaoao je zaista pri svakoj okružnoj oblasti posebni disciplinarni senat (a valjda i sad obстоji?) pa je i to opet dokaz, da se pod središnjom oblasti nerazumjeva zemaljska vlada, već dotična okružna ili politička oblast.

Tko bi u ostalom tvrdio, da imade u smislu carske naredbe od g. 1880. samo pri zemaljskoj vladi obstoјati disciplinarni senat, taj neka sravni § 11. lit. b) i § 14. rečene naredbe, pak će odmah uviditi, koliko je na toj tvrdnji sibilje i istine i to tim laglje, ako si u pamet dozove, da bi po toj tvrdnji odpala mogućnost utoka. Uza sve to kaže i § 16. da valja članovom povjerenstva izplatiti pristojbe, pa ni ta ustanova nebi imala smisla kad bi samo jedno karnostno povjerenstvo pri zemalj. vladi imalo postojati, pošto članovi ovoga povjerenstva moraju biti iz Zagreba, dakle jim nikakove pristojbe nepripadaju.

Pošto je indi po tom nedvojbeno, da u smislu carske naredbe od g. 1860. pri svakoj pol. okružnoj oblasti imade biti ustrojen disciplinarni senat, te pošto članak 20. zakona od 15. lipnja 1873. i onako sboru prepusta sudjenje vrhu imovinskih činovnika i službenika, to bi koli radi točnoga obdržavanja previšne naredbe, kao i radi ne oskrvnuća autonomije imovnih občina valjalo zaista kod svake okružne oblasti oživotvoriti takov disciplinarni senat.*

Taj posebni disciplinarni senat imao bi pako po mome mnienju sastojati iz dva imovinska odbornika, zatim dva šumarska vještaka, napokon vladina povjerenika dotične imovne občine kao predsjednika.

Imovinskim zastupnicima bila bi bar donjekle autonomija imovinskih občina sačuvana, za dotičnoga pako iztraženika dovoljna bi bila garancija, da mu se neće krivo odparati to, da mu sjede za ledji dva vještaka šumara, dočim predsjednik kao vladin povjerenik bdiće, da neprevagnu niti imovinski odbornici, niti šumarski vještaci, već da bude presuda doista izrečena na temelju bud subjektivne bud objektivne krvnje.

Ustrojstvom takovih senata udovoljilo bi se koli postojećim zakonom, toli valjanoj i savjestnoj razsudbi dotičnoga prekršaja, dočim je nasuprot današnjim načinom t. j. vodjenjem i izricanjem presuda po vladinim povjerenicima, izvržen svaki službenik manje više samovolji pojedinaca, još k tomu u stvari nevještaka,

* Prema novom zakonu o preustrojstvu političke oblasti i jest tako. Vidi odnosni zakon. Opazka uredničtva.

pa onda nije čudo, da se čestokrat tako neosnovane presude izriču, da ih vis. vlasta baš skroz dokinuti mora.

Osim toga pako, što sadanji postupak nije zakonom opravдан, neodgovara ni svrsi; jer se njim nepolučuje cilj t. j. jezgrovito izpitivanje osvade podignute proti stanovitoj osobi radi službenoga prekršaja, za da se stvar na toliko na čistac izvede, da se uzmognu nepobitno uglaviti oni momenti, koji su kadri iztraženika okriviti ili odriješiti.

Držeć se one: „gdje neima tužitelja, neima ni sudeca“ valjalo bi po mom sudu, da kod svake disciplinarne iztrage bude sigurno jedan šumar kao tužitelj, koj bi potrebite kriterije krivnje što točnije senatu razglabao, te poput državnoga odvjetnika obtužnicu izdavao, a prigodom razprave i obtužbu zastupao.

Tko je god imao posla takovimi disciplinarnimi iztragama, priznati će mi, da se iste danas nevode po nikakovom stalnom propisu, već da je dotičnomu iztražitelju naprsto na volju prepusteno zapisnik uobličiti i kriterije krivnje opisivati.*

Već sama ta činjenica pako, da se disciplinarne iztrage danas nevode po nikakovoj stalnoj podlozi, dosta je, da se sadanji sistem disciplinarnoga postupka obori — te novim, kako to i sama važnost predmeta iziskiva, zamjeni. Ako se na pr. u kaznenom zakonu cieli kazneni postupak mogao toli precizno i specifično označiti, zašto da nebude to isto i u disciplinarnom postupniku?

Dok je disciplinarnim postupkom moguće, koli pojedinca toli i cielu potrođicu mu u nevolju strmoglavit i uništiti, to držim da bi svakako taj delikatni i šakljivi posao valjalo njekimi pozitivnim, preciznim zakonskim ustanovama providiti.

Naročito držim, da bi se morali kod odmjeranja čutljivijih kazna svjedoci zapriseći, pošto bi krivom izjavom istih službenik prav zdrav propasti mogao, kao što i zato, jer je gotova i opravdana vjerojatnost mogućnosti, da će nezaprisegnuti svjedoci po jalu, mržnji, prijateljstvu ili neprijateljstvu bud u prilog bud na štetu izraženika svjedočiti.

Pošto sam time na kratko, bar u glavnom dokazao manjkavost dosadanjega postupka u rečenom predmetu, a s time sigurno opravdao i potrebu izdanja novoga disciplinarnoga postupnika, odnosno uredjenje t. z. disciplinarnih senata u predmetih šumskih, spomenuti će u sliedećem još na kratko i one ustanove, za koje držim, da bi se njimi uz postojeću carsku naredbu od g. 1860. zatim zakone o imovnih obćina od g. 1873. i 1881. sam disciplinarni postupnik za imovne obćine svakako popuniti morao; a te ustanove jesu:

- a) ustanove o djelokrugu disciplinarnih senata, te dužnostih tužitelja (šumara) kao i njegovom odnošaju prama disciplinarnom senatu;
- b) ustanovljenje onih slučajem, u kojih obriavljeniku pripada odkloniti tužitelja ili kojega člana senata;

* Ovo nam se nečini jasnim, pošto se zapisnik mora obtuženiku pročitati i na podpis dati, te što je i njemu slobodno u zapisnik diktovati sve ono, što misli, da je u prilog njegove obrane. Opazka urednika.

- c) ustanove o pravih okrivljenika, pogledom na obranu prigodom pre-slušanja;
- d) ustanove o pozivanju okrivljenika i svjedoka pred iztražitelja, zatim proglašu i dostavi obtužnice, te utoku proti istoj;
- e) ustanovljenje samoga načina vodjenja iztrage, preduzeća očevida, pre-slušanje svjedoka i okrivljenika;
- f) ustanove u pogledu zaglavaka iztrage i izdanja obtužnice;
- g) ustanove o načinu vodjenja glavne razprave te proglaša i dostave pre-sude, i napokon
- h) ustanove gledе priziva.

Toliko u kratko o samom dosadanjem disciplinarnom postupku, kao i onih ustanova, na kojih bi se po mome mnjenju taj dojdući postupnik svakako osnivati morao.

U Gjurgjevcu, koncem siečnja 1886.

M. Starčević, šumar.

Šume i šumarenje u Bugarskoj.*

Saobćuje Simeon Pjerotić, knjež. bugar. šum. nadzornik.

Slavlјena je Bosna s njezinih bogatih šuma, Hercegovina i junačko slavna Dalmacija s golih litica i klisura, ravna Slavonija i pitoma Hrvatska s bujnih hrastovih šuma, Srbija takodjer nezaostaje za njima, al što da rečem o Bugarskoj?

Žalivože Bugarska se kneževina u pogledu šuma nenalazi u sretnijem položaju, nego li naša Dalmacija i Hercegovina. Njegdašnje krasne i neborastne bugarske šume velikom većinom hametom su poharane! Uzroci tomu različite su naravi, — naime: nemar i neznanje seljaka, parnice i sporovi izmedju sela i gradova, pomanjkanje nadzora nad šumama za turske vlade, premnogi broj koza pustopašica, vadjenje panjeva i korenja posjećenog drveća, pohlepnost za širenjem oranica i livada, i napokon nemarnost občinskih ili vjernije selskih občina.

Za da predočimo stanje i obči položaj bugarskih šuma, kao i način šumarenja po tamošnjem kraju, od vremena prestanka turskoga iga do danas, red nam je više iztaknute uzroke još obširnije razpraviti.

* Ovu studiju posvećujem veleučenomu i bladorodnomu gospodinu profesoru Dru. Vjekoslavu pl. Köröškenyi-u,

kr. referentu zemaljske vlade u odjelu obuke i nastave, tajniku šumarskoga društva, bivšemu namj. ravnatelju kr. gosp. šumar. učilišta u Križevcima, dubokomu i učenomu stručnomu književniku, rodoljubu, poštenjaku, uzorznacajniku, velikodušnomu utiraču suza stradalnika, na dokaz vježite harnosti, ljubavi i dubokoga počitanja. S. Pjerotić.

I.

Neizmjerni prostor i visoke planine, koje su njekada bile zarasle zelenom šumom, pružaju danas putniku i motriocu jedva goli kostur na pogled, predučujući nam tako očajnu sliku domaćih nevolja, svjedoče podjedno suviše istinski položaj našega nemara i gluhoga nazadka. Osobito su opustošeni svi oni predjeli, koji su bili i zimi pristupni seljačtvu. U tursko vrieme svako je selo, izuzam njeka, koja su u polju naseljena, uživalo neograničeno šumsko pravo, premda je turski zakon smatrao sve šume neizključivom svojinom države. Ali kao što je sve u Turskoj bilo neopredieljeno, te pošto turski zakoni samo na papiru vriede, to dosliedno tome, ni podanici njekoč silne osmanske države nisu znali, što li znači i znamenuje uživanje, a što rieč svojina. Oni potežkoču razlike spomenutih rieči nisu osjećali, jer im je bilo od pamтивieka od države dozvoljeno postupati sa šumami po svom čefu, znanju i umjenju, bez da bi ikada bili u tom priečeni, ma bile koje stege od strane državnih zakona i organa propisane.

Doduše i Turska je imala svoje šumarske činovnike, koji se po turski zvahu „balkan-mamuri“, nu ti državni šumarski organi odgovarahu u svem i svačem ostalim turskim birokratom i njezinim azijatskim ustanovam.

Nit im je šumarska znanost poznata bila, niti se od njih zahtievalo kakovo šumarsko znanje. Da pako uz takovo šumarsko činovničtvu nije moglo nastati drugo, do konačne propasti starodavnih bugarskih šuma, biti će svakomu jasno.

Pričali su mi seljaci, da kad bi rečeni turski šumari došli u koje selo, da im je bila najprva briga, da si dobro napoje i napune želudac kokoškama i mјedom, kojimi ih je biedna raja morala častiti, inače bi joj platila ledja.

Napojiv i nahraniv se pako, uzeše počivati, a tek drugi ili treći dan, nakon dolazka u selo, uzeo bi razpitivati se o šuma nahodečih se u području tih sela. On bi seljake pitao, postoji li u tom području kakovih sačuvanih državnih šuma ili ne?* Seljaci stali bi mu prirođenom lukavošću, uvjeravati, da nepostoje, a moj bi „balkan-mamuri“ zajašio pustopasnoga vranca, pa hajd' dalje.

Turski šumar, da se u Balkan uputi, za da usmrti vlastitoga si konja, po tamošnjih gudura i klanječih, to od njega nezahtievaj.

Na taj način tražili su turski šumari šume, nu obreti ih nemogoše, a šume ostaše i nadalje na milost i nemilost sjekire neukoga seljaka. Šume te neuživahu pako samo ona sela, u čijih kotaru se te občinske šume nalaziše, već i sva ostala sela u okolišu.

Poznata je činjenica, da su turski begovi, age i spajije imali ogromne posjede sa množtvom podčinjenih im sela, bolje robova, pa su planinska sela morala dopustiti ovim poljskim selam, da sjeku u njihovoј gori drva za ogrev kao i gradju, a i za inu gospodarsku potrebu.

* Turska država je god. 1870. izdala naredbu, da se svi oni suvišni prostori, koje seljaci nisu potrebovali, stave pod zabranu od strane država; naredba, koja također ostala naredbom.
Pisac.

Često bi planincem dozlogrdilo gledati, kako im štićenici begova i uobće turskih silnika, bezobzirno opustošivaju pradjedovske šume, pa bi tada i do kavge došlo, a i ranjenih glava nije manjkalo. Tad bi se poljani žalili svojim spahijam, a ovi bi poslali na obranu njihovu i Turke s njima u planinu, da ih osvete.

Tako postupajuća poljska sela uništila su sve one šume, koje su iole mogli doseći, a nebi li u tih pristupnijih predjelih našli dovoljno drveća, tad bi nemilostivo vadili iste panjeve i korenje iz zemlje, i tako baš hametom uništili i poslednje tragove šuma. U tome ih jošte podupiraše lienost pri-družujućih jim se begovskih sluga, kao i nenavika marve poljaka, na balkanske litice.

Čitave povorke kola poljskih sela, išle bi preko nedjelje po drva u balkanska sela, pa koje čudo, kad bi taj vandalski postupak uništavanja šuma, napokon ipak do skrajnosti dozlogrdio planincem, tako da se silom nastojaše obraniti takovoga zuluma.

Planinci oskudni plodnih poljana, pićnih livada, uz vazda prazne hambare, gledaju na šumu kao na svoj iztočnik života i blagostanja, koje čudo dakle, ako napokon i silom uzeše braniti te svoje šume.

Imao sam i sam prilike osvijedočiti se, da su ti poljani najopasnije gusjenice šuma, koje sjeku bez ikavoga obzira i milosti sva drveća, koje samo dohvativati mogu, dočim planinci sjekuć šume kud i kamo čovječnije postupaju.

Spomenuti način sječe šuma, nesposobnost turskih šumara, uz nemar turskih oblastih u vršenju nadležećih jim dužnosti, u pogledu zaštite šuma, doprinjelo je, da šume u Bugarskoj danas nenaliče šumam, već pašnjakom, uveličavajućim siromaštvo onih predjela, koji su čamili 500 godina pod jarmom nesnosnoga korana.

Čudnovati je pojav u Bugarskoj, da su šume bolje sačuvane u onih krajevih Bugarske, gdje su Muhamedanci u pretežnom broju obitavali. Tako su na pr. u varnickom* okružju šume krasno sačuvane kroz viekove, premda su baš u tom okružju prometni i mjestni odnošaji za eksploitaliju šuma, kud i kamo sgodniji no u drugih okružjih. Ovo okružje napućeno je ogromnom većinom Turci i Grci. Nasuprot su i opet na pr. u sofijskom okružju šume hametom poharane, premda tamo tako rekuć nikoga prometna sredstva nepostojaju, te akoprem tamošnje šume sasvim alpinski značaj imadu.

Ja si taj pojav tumačim time, što Turci u veliko ljube prirodnu bujnost i razkoš, a k tome lieni od prirode, nisu ni mnogo marili za šumske proizvode; a isto tako je poznato, da Turci nerado trguju drvom, smatraljući to izpod svoga narodno-plemenskovjerskoga dostojanstva.

Sitnu trgovinu drvom vode obično Bugari i Vlasi, a osim toga je baš varničko okružje bogato plodnim njivama i livadama, pa su i s toga više pomnje

* U pogledu topografskom, upućujem štice na geografične karte Kanitza i Prošeka.

obraćali ratarstvu, no šumam. U Varni bio je od vajkada veliki promet žitari-cami, a tamošnja je luka glavna trgovacka luka na Crnome moru.

Istina je medjutim, da se i u varničkom okružju stanovništvo dosta bavi drvenom industrijom, nu to sve samo u malom razmjeru, naime: pletenjem košara, pravljenjem kopanja, čibuka, vretena, žlica i drugih domaćih proizvoda.

Varničke šume pretežno su hrastove šume, pa ako se i jest u Varni gradilo nješto brodova, to je ipak potrošba te hrastove gradje bila ograničena.

Važno je nadalje spomenuti, da u varničkom okružju svako selo svoju šumu imade, tako da netreba jedno, da ide tamaniti šumu drugoga sela, kako to opaziti na drugih mjestih u Bugarskoj.

Posve inake odnosaže pako nalazimo na pr. u sofijskom okružju. Ovdje je prostrana ravnica, na kojoj je smješteno oko 60 sela bez ikakvih šuma. Sofijsko polje okruženo je sa svijuh strana visokimi planinami, tako da naliči amfiteatru. Po podnožju tih planina imade i opet množtvo sela, koja doduše imadu po nješto njiva i livada, ali ipak jedva i toliko žita proizvadaju, što im za šest-mjesečnu prehranu treba. Narod taj bavi se ponajviše stočarstvom, nu pošto su šume tečajem viekova poharane, to je naravno, da i paša danomice slabija postaje, te na taj način njihova budućnost baš nije najsretnija.

Potoci i izvori, takodjer su prestali teći odkada su šume izsječene, vododerine se mnažaju, a svako se proljeće, dok snieg kopni, ponavljaju poplave, koje jakom silom i brzinom povlače iz bližnjih planina i brežuljaka u doline kamenje i piesak, pretvarajući i onako mršava polja u neplodno tlo zasuto pieskom i kamenjem.

Imao sam prilike lično uvjeriti se, kako nemilostivo majka priroda kazni uništavanje šuma. U mnogih selih sofijskoga okružja kao na pr. Strigel, Komarci, Makočevo, Rakovica, Vakorel i t. d. pokazivali su mi seljaci gomile kamenja i pieska, pod kojima su ležale zakopane njekoć bujne i zelene livade i plodne njive. Čezme (zdenci), koje su im prije zdravu planinsku vodu donašale, prestale su u mnogih selih posvema teći, a i u planinah su presahnuli izvori i potoci, tako da ti ljudi danas moraju na satove daleko tjerati po ljetnoj omari marvu napajati.

Dovoljno je proputovati iz Sofije do u grad Samokov, ili pako u Trn ili Kistendil, za uvjeriti se o groznoj više navedenoj oskudici vode, i što znači poharati šume. Čezme koje su se nalazile u tursko vrieme posvuda duž cesta, sad su takodjer sasvim prestale teći, odkada je ponestalo šuma u njihovoj blizini.

Nu nisu šume samo postradale uslijed prekomjernoga sjećenja, već su i mnogobrojne koze doprinijele veoma mnogo, da propadnu mlade hrastove šumice.

Pošto nadalje planinci oskudjevaju na dobrih livada, to su primorani prehraniti svoju stoku preko zime šumskim brstom.

U tu svrhu pod jesen, svaka planinska kuća posjeće na hiljade i hiljade mlađih hrastića, te ih onda na samom mjestu u šumi složi na kup, namjerom, da im lišće uzčuvaju za krmu i brst za stoku.

Što se pako prehrane koza tiče, to postupaju tako, da sjeku u zimno vrieme mlade bukvice, koje onda donašaju kući kozam, koje se onda hrane timi grančicami. Taj način prehrane zovu „brstina“, prvi pako „lišnici“.

Svatko si sad lasno pomisliti može, koliko se tim bezbožnim postupkom svake godine utamani šume. (Sledi.)

Šumarska organizacija „Ilirije“ za vrieme francuzke vladavine (od 1809—1813.).

Važnost francuzke vladavine u t. zv. Iliriji, a napose i velikom dielu Hrvatske, ocrtao nam jur g. 1882. u „Šum. listu“ pisac razprave: „Prilozi k povesti šuma i šumskoga gospodarstva u Hrvatah“ upotpunjena tamo spomenutoga radi, donašamo u sliedećem prevod članka: „Die forstliche Organisation während der französischen Regierung in Illyrien 1809—1813“, što no ga je nadšumarnik L. Dimitz nedavno objelodanio u „Centralblatt für das gesammte Forstwesen“, nebi li tako potaknuli i opet koga na dalje objelodanjivanje priloga za hrvatsku povjest šumarstva.

„Izvor ove historičke crtice jeste dekret, kojega je u ime francuzkoga cara izdao generalni gubernator ilirskih provincija vojvoda dubrovački dne 5. lipnja 1810. g. U tome se dekretu na predlog generalnoga intendanta finančija ustanavljuje, da se obzirom na velike prihode, koje bi država mogla uz shodni nadzor i upravu u ilirskih provincijah nahodećih se šuma dobivati, za te provincije imenuje: jedan šumarski pročelnik (Oberforstmeister), dva nadšumarnika, dva šumarnika i devet šumara. Ove činovnike zajedno sa nadlugari da će imenovati gubernator na predlog generalne intendancije. Namještenje luga pako, prepušteno bi šumarskomu pročelniku. Pri tom se ipak zahtjevalo, da se svi ovi, kao i svi ini šumarski činovnici imadu uzeti vazda iz reda onih, koji se k tomu potrebnim znanjem izkazati mogu. Nadalje se zahtjevaše, da bude veći dio ovih činovnika vješt njemačkomu ili talijanskому jeziku, a svi skupa da su, ako je moguće, vješti francuzkomu jeziku.

Zanimivo je nadalje prispodobiti plaću tih šumarskih činovnika sa današnjimi. Ova je plaća iznašala:

Za šumarskoga pročelnika na godinu	8000	Frc.
uz uredovni i putni paušal pako	9000	"
" nadšumarnika 4000 fr. i 1000 fr. putn. paušala, dakle	5000	"
" šumarnika 3000 " 600 " " " " " 3600	"	
" šumara 2000 " 400 " " " " " 2400	"	
" nadlugaru prvoga razreda	1200	"
" drugoga "	1000	"
" lugara prvoga razreda.	500	"
" " drugoga "	350	"
" " " trećega "	300	"

U spomenutom se štatutu nadalje veli: da se šumarskoj upravi isto tako pridieljuju još i iskusni mjernici. Šumarski pročelnik da ustanovljuje potrebiti broj tih mjernika, dočim ih generalna intendancija imenuje. Prvi je dakle imao gledom na te organe pravo predlaganja, drugi pako pravo imenovanja. Plaća ovih mjernika imala se ustanoviti polag njihovih radnja, te u smislu propisa francuzskih zakona odnosećih se na šumarstvo.

§. 3. rečenoga štatuta govori o šuma, koje su pripadale hrvatskim krajiskim pukovnijam, te koje su takodjer šumarskom pročelniku podčinjene bile.

Bezplatno izdavanje potrebitoga gorivnoga i gradjevnoga drva zajamčeno bi stanovnikom vojničkih distrikta i u buduće. Napose pako, što se tiče drvnih spremišta, nalazećih se u t. zv. Litoralu, spadajućih pukovnijam, bude ustanovljeno, da njih uprava spada u djelokrug šumarske uprave. Toj upravi bje podjedno naloženo, da mar radnika uzbudjuje i potiče svimi razpoloživimi sredstvima. Šumski proizvodi, koli surovine, toli i izradjeni, imahu se na račun pukovnija prodavati, a radnici nagraditi polag onih ciena, kako ih je šumarska uprava ustanovila, šumarski pročelnik odobrio, a gubernator potvrđio. Za takovo spremište imale su pukovnije imenovati po jednoga t. zv. spremištnoga računovodju. Ovaj računovodja imao je izplaćivati radnike, primati novac za prodani materijal, a takav onda odnosnoj pukovnijskoj blagajni odpremati. Radilo se pako u tih spremištih bezdvojbeno u prvom redu oko proizvodjanja dužica.

§. 4. dekreta od 5. lipnja 1810. navadja obćenite ustanove. Prije svega se u njemu nalaze šumarskomu pročelniku, da još tečajem istoga mjeseca predloži za krajiske šume posebni propisnik, tako da se takov na predlog generalnoga intendanta, po gubernatoru još za vremena bude potvrditi mogao, za da 1. kolovoza 1810. u kriepost stupi.

Vrhovni nadzor nad riekami, jezeri, ribarenjem i lovom u šumah pripadajućih državi, imao je u svih civilnih pokrajinah rukovoditi šumarski pročelnik, koji je u tom pogledu imao postupati po naputcima generalne intendancije. U vojnoj krajini pako bijaše nadzor nad vodama, ribarenjem i lovom, budući vlastnost pukovnije, podčinjen pukovnijskim upravam.

Osim toga bijahu i šume, pripadajuće svećenstvu, javnim zavodom, bolnicam ili obćinam, takodjer nadzoru šumarskoga pročelnika podčinjene. Izvršbom ovoga dekreta bijahu opunovlašteni generalni intendant financija te generalni chef generalštaba. Toliko o tom dekreту od 5. lipnja 1810. god.

Drugi jedan spis razjašnjuje nam pako stanje, u kojem bijahu nakon austrijske reokupacije šumarstvo, i uprava državnih dobara preuzeti. Taj je spis izvješće austrijskoga gubernatora, iz kojega prije svega razabiremo, da je štatut od 1810. tečajem vremena u mnogom preinačen. Glasom rečenoga izvještaja postavljena su u ilirskih pokrajinah tri upraviteljstva, koja su pod imenom „conservacije voda i šuma“ nastojala oko uprave šuma, lova i ribarenja.

Prvom upraviteljstvu sa sjedištem u Ljubljani, bijahu podčinjene pokrajine Kranjska, Koruška i Istrija, drugo sa sjedištem u Karloveu bijaše ustrojeno za

Hrvatsku, Rieku i Kvarnersko otoče, a trećem upraviteljstvu, kojega se djelokrug protezao preko čitave Dalmacije do Dubrovnika, bijaše sjedište na Rieci.

Isti spis konstatuje nadalje, da su se sva tri upravitelja tih ureda, Francuzi, ulazom austrijske vojske u rečene predjele, udaljili, te da se uslied toga o drugom i trećem upraviteljstvu radi pomanjkanja tomu potrebnih spisa ništa izvestna priobčiti nemože. Biti će dakle u slijedećem ponajglavnije govor samo o prvom upraviteljstvu za Kranjsku, Korušku i Istriju, imajućem sjedište u Ljubljani.

Činovništvo te prve konservacije, brojeće jednoga konservatera, dva nadzornika prvoga razreda, jednoga nadzornika drugoga razreda, jednoga podnadzornika (Unter-Inspektor) prvoga razreda, dviju podnadzornika drugoga razreda, deset šumarnika prvoga, četiri drugoga razreda, dva šumska mjernika, 12 nadšumara, 51 šumara prvoga, 70 šumara drugoga i tri šumara trećega razreda.

Plaća tih činovnika pako bila je na slijedeći način sistemizirana:

Konservater zajedno sa uredovnim paušalom dobivao je godiš. 12000 frc.

Nadzornik prvoga razreda	4000	"
" drugoga "	3000	"
Podnadzornik prvoga razreda	2400	"
" drugoga "	2000	"
Šumarnik prvoga razreda	1500	"
" drugoga "	1300	"
Šumski mjernik	1500	"
Nadšumar	800	"
Šumar prvoga razreda	400	"
" drugoga "	350	"
" trećega "	300	"

Troškovi sveukupnih plaća i uredovnih potrebština ovoga upraviteljstva iznašahu do 108.400 frc., ostalih dviju upraviteljstva pako oko 80.000 frc. Ove činovnike imenovao je, do uključno podnadzornika, sam car, a od šumarnika dolje, generalni gubernator.

Osim ovih šumskih činovnika bilo je u okolici Ljubljane namještено jošte i 15 čuvara lova, koji su već kao posjednici zemljišta njemačkoga, reda „Commende Ljubljane“ bili obvezani svim zwierokradjama po mogućnosti na put stati. Plaću nisu doduše nikakovu dobivali, ali su zato već od vajkada bili prosti od plaćanja kućarine i inih daća. Dužnosti tih šumarskih činovnika bile su slijedeće: Konservater šuma imao je najmanje jedanput na godinu cieli podčinjeni mu kotar proputovati, dnevnike nadzornika i podnadzornika preispitivati i vidirati; nadalje generalnoj guberniji izvještivati sve pronadjene nekorektnosti, radi odstranjenja istih, nadalje podnašati izvješća o kvalifikaciji činovnika, te predloge u pogledu poboljšanja šumskih kultura. Bez privole konservatera nije se smjela nikоja vrst sječe provadjati, a kod znatnijih prodaja imao se za savjet upitati i sam gubernator. Carska lovišta i ribolove mogli su upravitelji državnih dobara zakupljivati samo na temelju občih prodajnih uvjeta, po-

tvrdjenih od konservatera. Kod samoga davanja u zakup imao je vazda prisustvovati jedan šumarski činovnik kao zastupnik konservatera. Koncem godine imao je konservater generalnoj guberniji podastrieti izkaz prihoda povjerenoga mu područja.

Nadzornici i njihovi zamjenici (podnadzornici) bijahu dužni podčinjene im kotare svakoga četvrtgodišta proputovati, te o tom putovanju podnjeti izvešća konservateru šuma. Uredba ta odgovara na неки način u današnjem nadšumarskom sistemu uvedenom periodičnom inspiciranju šumarnika. Kod većih prodaja morali su ovi organi voditi t. z. verbalne iztrage, preizpitivati uredovanje šumarnika, te o obnalazu konservatera izvještivati.

Šumarnici bili su dužni rukovoditi specialno uredjenje šumskoga gospodarstva, kod svake prodaje drva imali su prisutni biti, samo sjeću odkazanih drva smjeli su strankam dozvoliti, i to jedino na temelju namire izdane od strane upravitelja domäina. Kod odsudjivanja šumskih štetočinaca i zvierokradica zastupahu oni upravu kod sudova. Njim pripadaše nadalje utjerivanje globa obsudjenih stranaka u podčinjenom im kotaru, a tako unišli novac podnašahu upravitelju domäina svoga kantona. — Šumskim mjernikom bijaše zadaća točno označivati šumske medje naprama posjedom privatnika kao i občina. U tu svrhu potrebna putovanja morali su preduzimati bez osobite nadoknade, te pomoćju šumskih prosjeka i medjnika shodna uredjenja provadjati. Nadalje im pripadaše i ertanje šumskih karta, koje su onda predlagali konservateru. Osim svagdanjega poslovanja bilo im je slobodno baviti se i izmjerom i diobom občinskih šuma, u koje im se ime iz občinske blagajne po 2 frc. za hektar (2779 b. hv.) platilo. Nadšumari i šumari vodili su nadzor nad svimi carskim, sekvestralnim te občinskim šumama, lovom i ribarstvom. Pripadajuće im reviere imali su danomice obilaziti, te o svem, što se dogodilo, šumarnike izvještivati. Ako su koj šumski prekršaj ili ini prestupak proti zakonom lova i ribarstva pronašli, imali su umah pismenu prijavu sastaviti, te progon šumskoga prekršitelja svimi pravnimi sredstvi pospješivati. U slučaju potrebe imali su oružnikom pomoći pružiti. Vlastni su bili zahtievati od stranaka predočenje oružnih listova, a u slučaju pomanjkanja takovih, zapleniti puške. Za razprave proti šumskim prekršiteljem, obnašahu kod sudova službu javnih stražara, te su i tom zgodom bili vlastni oružje nositi, bez da su morali zato ikakovu taksu plaćati. U ilirskih pokrajinah dielile su se šume a) u carske lugove i šume, b) sekvestrirane šume, c) zajedničke t. j. pravom služnosti obterećene šume.

Carskim lugovom i šumam pribrajahu se i one šume stanovitih gospoštija, koje se već prije u tih pokrajinah smatrahu vlastnošću kameralnih, bankalnih, vjerskih te naukovnih zaklada. Zatim šume, koje su pripadale carskim rudokopjam u ilirskom dielu Koruške, a napokon i sva pojedina stabla nalazeća se uz brodive rieke i morske obale. U tih šumah bijaše dozvoljeno samo pojedina nadstojna stabla i vjetrolomi srušena stabla prodavati, a u visokih se šumah smjela voditi samo po načelih šumarstva osnovana sječa.

Pravljenje pepeljike bijaše dozvoljeno samo u onih predjelih, iz kojih je izvoz samoga drva bio nemoguć. Paša ovaca i koza, lomljenje kamenja i kopanje pjeska, bilo je u tih šumah strogo zabranjeno, isto tako se u blizini ovih šuma nije smjelo nikoje drvo trošeće poduzeće osnovati.

Rečeni spis drži sve te propise vrlo shodnim, nu veli podjedno, da se isti nisu u obzir uzimali. U ostalom veli se na koncu toga odsjeka, da se od prije postojećih šuma državnih dobara nije nijedna prodala, niti posvema posiekla, osim one državnoga dobra Thurn (Tivoli kod Ljubljane) koja je u svrhu dobave za tamošnji kastel potrebnih palisada skoro posvema izsječena; nu naproti tomu da je dobila i opet administracija državnih dobara znatan prirast na šumištu, utjelovljenjem dobara njemačkoga i maltežkoga reda.

Pod sekvestriranimi šumami razumjevahu se u prvom redu takove, od kojih su obćine i pojedini privatnici godišnju njeku kvotu plaćali u svrhu bezplatnoga drvarenja i paše, a po svoj prilici bijahu to prieorne šume. Utjelovljivanje takovih šuma u konservaciju uzsliedilo je zato, da se raznim nekorektnostim na put stane, posebnim carskim dekretom koji je odredjivao, da se sve izprave, koje su glasile na posjed ma koje šume, imadu intendanciji predložiti, za da se iztraže i potvrde ili pako zabace. Francezko činovničtvo nije međutim moglo taj silni materijal u to kratko doba svladati, i tako je to pitanje ostalo za onda neriješeno.

Kod prodaja u sekvestriranih šumah, bijahu mjerodavna ista ona načela, koja i kod šuma prve kategorije (a). —

Pogledom na zajedničke šume spominje se još, da bi točno izpunjivanje svih onih propisa, koji se na ove, nadzoru konservacije podvržene šume, odnašahu, veoma koristonosnim plodom urodilo bilo, kad bi se svim tim odredbam i u istinu udovoljilo bilo. Nu do toga nije došlo, jer privatnim šumarom manjkao je potrebni autoritet, kojega su istom potvrđenjem od strane konservacije steći mogli. Ovu potvrdu steklo si je pako do god. 1813. samo šumarsko osoblje gospoštije Gotsche. Prihodi konservacije sastojahu se iz I. prihoda šuma, II. prihoda lova i III. prihoda ribarstva.

Pogledom na prihod šuma bijaše šumarskoj upravi dozvoljeno, izim prodaje debljevine i suharaka, unovčivati takodjer i travu, stelju i žirovinu. Kod svih prodaja i iznajmljivanja bili su šumski izaslanici obvezani, upravitelju državnih dobara dotičnoga kantona odnosne ugovore podastrieti u svrhu registracije. Nijednoj međutim stranci nisu smjeli dozvoliti uporabiti pravo koje je dostala prije, nego li se mogla izkazati namirom upravitelja, da je ugovorenou svotu točno izplatila. Kod procjenivanja drva ravnahu se šumarski činovnici po ciena, za koje su i drugi privatnici svoja drva prodavali.

Ribarstvo u svih brodivilih riekah i jezerih proglašeno bi doduše carskim zakonikom regalnim pravom, naproti se ipak prepustio ribolov po ostalih potocih posjednikom obiju obala. Nu ni na ta se načela nije u ilirskih pokrajina uzmim obzir, već se mućeć trpilo, da se posjednik svojim pravom i na dalje služio. Na taj način su napokon svi ribolovi toli prije postojećih državnih

dobra, kao i onih bečkim mirom na novo u posjed državi pripalih, postala svojnom domäina. Ovo pravo ribarenja iznajmljivalo se od vremena do vremena javnom dražbom, a najamnину inkasirao je upravitelj državnih dobara. Isto tako je i lovno pravo proti slovu zakona ostalo i nadalje vlastnost raznih posjednika.

Francezi uvedoše nadalje naredbu, da se je dozvola nošenja lovne puške, mogla zadobiti uplatom od 10 frc.

Izvješće spominje nadalje i prihode prve konservacije, nu veli, da k tomu potrebni spisi još manjkaju, te da je s toga upravitelju naloženo, da dotične izkaze sastavi. Po bilježka upravitelja imao je prihod u godina 1812. i 1813. iznašati brutto 88145·45 frc.

Nadalje se kao dosta velik prihod konservacije spominje i onaj novac, koj je imao unići za osudjene šumske prekršaje, kao i takav, dosudjen radi lovnih i ribarskih prekršaja, te globe onih, koji su bez dozvole oružje nosili. Kazan šumskih prekršitelja sastojao se je u naknadi štete. Proti prekršiteljem lovoga i ribarskoga zakona postupalo se je tako, da su im se polag njihovoga imućta globe od 50—100 frc. dosudile; a nošenje oružja bez dozvole, kažnjeno bje globom do 50 frc. Svim ovim kaznam bijaše pribrojeno jošte 10% na ime ratnoga prireza. Postupak kaznene razprave bijaše kratak i brz. Tuženik imao se je po zakletom šumaru predvesti redarstvenomu суду kao prvoj molbenoj oblasti, gdje se onda proti njemu, kao i proti svakoj inoj civilnoj stranci povela razprava. Kod razprave zastupao je šumsku upravu jedan od opunovlaštenih šumskih činovnika, uz pripomoć državnoga odvjetnika, koj je u ime njihovo prijavu podnašao. Osuda bje onda priposlana šumarniku dotičnoga kotara za da dosudjenu odštetu i globu utjera. Svake četvrtgodine polagao je šumarnik račun ob u tom vremenu od stranaka uplaćenih odšteta i globa: ili je pako prijavio nemogućnost uplate od strane obsudjenika, što se onda u glavni kazneni registar ubilježilo.

Ovo je na kratko nacrt francuzke šumarske organizacije u ilirskih pokrajinah. Uočimo li pako cieli taj nacrt još jednom, to ćemo morati Francezom priznati, da su oni državnim dobrom i šumarstvu — odgovarajuću pozornost svratili, te takove uredbe stvorili kojih valjanost nemožemo nijekati.

Ma sve da se u rečenom izvješću na mnogih mjestih i spominje, da je kod provedbe organizacije mnogo toga još neriešeno ostalo, navlastito da konservater i nadzornik nisu bili strukovnjaci, te da su se mnogovrstne tužbe dizale osobito radi neosnovanih sekvestracija šuma, to se sve to ipak imade pripisati prije svega okolnostim, koje su svagda neizbjegive za vrieme vojničke okupacije tujeg zemljišta. Uza sve to ipak, sve su te inštitucije Franceza, stvorene u pogledu razvitka državnih dobara i šumske uprave vredne spomena; ponajprije s toga, što u navedenih uredbah nalazimo glavni nacrt i današnjega upravnoga sistema državnih šuma i dobara, sa karakteristično izraženim načinom nadzora.

Napokon spomenut ćemo jošte i one privremene naredbe, koje je izdala austrijska vlada dne 17. studena 1813. nakon reokupacije, pogledom na carske i sekvestrirane šume. Naše izvješće spominje nadalje, da su svikoliki šumski činovnici bili podložni privremenom upraviteljstvu domäina. Provadjanje verbalnih iztraga proti šumskim štetočincem bijaše povjerenio šumarom, nadšumarom pako predvedenje istih, a umjesto neprisutnih nadzornika, imali su voditi šumarnici intervenciju kod sudbenih iztraga. Utjerivanje globa i odšteta spadaše medju dužnosti upravitelja domäina. Nijedna prodaja a niti bezplatno odkazivanje ma koje vrsti drva iz carskih i sekvestriranih šuma nije se smjela obaviti bez naročite dozvole upraviteljstva domäina. Svaka dozvola u tom pogledu imala se je uz odobrenje šumarnika i vidiranje dotočnoga činovnika upraviteljstvu na odobrenje priposlati, te ubilježiti u glavnoj knjizi upravitelja. Za da se pako u pogledu već provedenih prodaja nedogodi kakova nekorektnost, bje naredjeno, da svaki upravitelj sa šumskimi povjerenici svoga kotara ima ustanoviti vrieme, za koje su stranke dužne, već kupljeno i obaljeno ili još na panju se nalazeće drvo izvesti; u protivnom slučaju pako zato vrieme još ne izveženo drvo zapljeniti. Napokon bijaše upraviteljem domäina naloženo, da savjestno vode i predlažu sposobnik šumarskih činovnika svoga kotara, za da se upravi kod predstojeće redukcije činovničtva omogući shodan izbor nadalje u službi pridržanoga osoblja.

Netom spomenuti članak najbolje nam karakteriše veliku brigu, koju je francuzka vladavina posvetila bila u ono doba šumarstvu u „Iliriji“, kamo, kao što je poznato, takodjer velik dio Hrvatske spadaše.

Zagreb, koncem godine 1885.

L. S.

Šumarsko-trgovačka razmatranja.

III.

Od veleštovanoga gospodina A. Bačića na Rieci, primismo slijedeći prilog našim šumarsko-trgovačkim razmatranjama:

Još od starine postoji ovdje na Rieci običaj, prodavati jelove daske t. z. „pajoli“, u duljini od 12 nogu talijanske mjere t. j. 4·2 m. i 29 cm. debljine, odnosno širine — te se s toga takove još i dan danas ne samo u svem gorskom kotaru, no i okolišu Ogulina itd. u tih dimenzijah proizvadjavaju, i to sve uzprkos toga, da je dovoljno, da te daske imadu duljinu od 4 m., uz širinu od 27 cm. pošto se takove i u toj duljini na licu konsuma t. j. u Francuzkoj i Algiru — neplačaju inako, no one naše gori spomenute veličine.

Ovu nam činjenicu dokazuje ponajbolje to, što se iz gornje Ugarske (od kuda se u novije doba — uslijed velikih refakcija ugar. drž. željeznice za tu robu, osobito mnogo takovih dasaka na Rieku dovaža) amo samo daske te

zadnje mjere dovažaju, pa takove ipak uza sve to, da imadu manje dimenzije od naših, ipak jednaku cienu, dapače i za 1—3 novčića veću postigavaju.

Činjenica lahko pojmljiva, sjetimo li se, da onaj, koji takove daske ladjom iz Rieke u Francezku ili Algir — izvaža, na samoj prevoznini u posliednjem slučaju 10—12% prištedi, dočim na samu licu mesta potrošbe ipak istu cienu dobiva.

Spominjemo to naročito s toga, jer držimo, da bi već bilo jednom doba, da se i naši hrvatski producenti te vrsti robe okane stare mjere — i late nove metričke, a naročito da usvoje i gore rečene dimenzije — jer će pileč daske od 4 m. duljine i 27 cm. debljine, imati kod svakoga vagona bar 25 do 30 for. više koristi. — Svakako dobit — vriedna, da se gore rečeno uvaži.

Nadalje držim, da bi valjalo naše producente te vrsti robe, koliko moguće više pridržavati, da si pilane bolje urede — za da uzmognu bolju robu proizvadjeti t. j. gladju i jednoličniju — jer je to veliki činbenik, koji bitno na cienu upliva.

Govoreći već o mana — običajnih u našoj trgovini, nemogu, a da još i sliedeću neiztaknem:

Medju starinskim nevaljalimi običaji u našoj šumarskoj trgovini, imade jedan, koji svakoga, koji iole srca i dušu za šumu imade — neugodno kosnuti mora, to je običaj vezanja bukovih i jelovih dūžica gužvama. — Gužve te sastoje iz najljepših, najčistijih i najravnijih mladih stabalaca — a takovih se u tu svrhu godimice na hiljade i hiljade uništjuje.

Gledajući taj vandalizam — čovjek se mora i nehotice pitati — ta za Boga — gdje su šumari — onih predjela i šuma — gdje se odnosna roba izradjuje i gužvama rečene vrsti veže? Zašto se tomu već jedanput ne stane na kraj?

Znadem predobro, koli težko je našega radnika odučiti od mak oje navike i običaja — a naročito one tamu u gornjoj Krajini — kojih se gornji prigorov i ponajpače tiče, ali to još uvjek nesmije biti razlog da tom bezmislenom uništivanju najljepšega šumskoga podmladka nestanemo na put.

Znamo i to, da će se mnogi siromak već i zato otimati, da se kani ove navike, jer misli, da nevezanu dugu neće moći prodati — a tek kako da ju iz šume iznese? — Ali nasuprot tome znamo i to, da se i bukove i jelove duge, danas već neprodavaju i nekupuju po „tovarish“ već po hiljadu — odnosno broju — dakle vezanje ove — lje već neima smisla. — Za iznašanja pak — neka se ljudi služe konopom — kako to i kod hrastovih duga običajno — koja je i težja i nespretnija za iznos, pa se ipak tako iznaša. — Nu u ostalom — ovo je stvar koja se manje nas trgovaca — no gospode šumara tiče — nu bilo kako mu drago — niti je koristno niti razložno — i zato svijuh nas je dužnost, da takovim nesgrapnostim po mogućnosti na kraj stanemo — a u to ime bile i gori spomenute.

Na Rieci, 25. veljače 1886.

IV.

Osim drva za ogrev, što no ga troše naši posjednici šuma — a naročito imovne i urbarne obćine — za podmirenje vlastitih potrebština na gorivu — odnosno podmirenje gorivne pripadnosti šumskih ovlaštenika, dolazi u Hrvatskoj i Slavoniji svake godine još i oko 650.000 prostornih metara, svake vrsti drva za ogrev u trgovinu.

Samo se sobom razumjeva, da se veći dio toga goriva (do 96%) dobavlja iz naših domaćih šuma — akoprem se u poslednje doba, naročito u Hrvatsku (Zagreb itd.) mnogo goriva takodjer i iz susjednih zemalja dovaža.

Uobće se ipak u nas još ni iz daleka nije trgovina gorivim drvom razvila onako — kako bi interesi šumoposjednika zahtjevali, krivi su tomu pako ponajpače nesgodni prometni odnosa, kao i skupoča izvoza tih drva uobće, iz šuma do samih tržišta, koje cene obično daleko premašuju kud i kamo cenu samoga drva na panju. Dapače ne riedki su oni slučajevi, gdje nam tako rekuć još sasvim nemoguće unovčenje gorivih drva.

Tako bi po veličini površine, koja se u šumah svake godine posječe, morala sama Slavonija svake godine proizvesti do $1\frac{1}{2}$ milijuna prostornih metara drva za ogrev. Nu mjesto ove množine proizvede samo do 300.000. Preostatak izgubljen je za uvjek; sagnije i iztrune u šumi, bez da se je upotrijebio, dočim se istodobno susjedna južna Ugarska neprestano bori sa posvemašnjom oskudicom na dobrom ogrevnom materijalu.*

Hrvatska gubi dakle godinu za godinom izravno veoma mnogo, ali još više indirektno, uvaži li se koliko štetuje pri tih okolnostih i sama industrija drva uobće.

Proizvoditelj kupujući sastojinu, prisiljen je zaračunati cenu surovoga drveta na čistu robu koju proizvodi, jer mu odpadci — t. j. gorivo drvo — nedonesu uobće nikakove koristi. Usljed toga se pako poskupi nerazmjerno produkcija: a to tim više u onih ne baš riedkih slučajevih, kada se pokazuje tehnička uporaba stabala mnogo manje vredna, nego li je to predpostavljeno kod procjenjivanja i kupovanja stojećih stabala. Jer su dakle odpadci bez ikakove vrednosti, umanji se znatno probitak industrijalne produkcije, pa su već mnogi poduzetnici baš samo na tom nerazmjerju odpadaka napram dobitvenoj čistoj robi propali.

Nu i sami posjednici šuma pretrpe znatnih gubitaka. Današnje bo okolnosti sile obrtnike, da budu osobito na oprezu pri kupovanju i procjenjivanju te ustanovljenju šumske pristojbe za ponudjene im šume, jer se lasno uzprkos svake pomjne mogu zaračunati na svoju štetu. Ako bi pako odpadci, kao gorivo — pružili ma i kakovu priličnu uporabu, oni bi bili pripravni platiti više cene.

* Vidi: Izvješće trgovačko-obrtničke komore u Osiku, do konca g. 1881.

Dočim nam pako s jedne strane najljepše gorivo drvo po šumah trune, ono vidimo i opet s druge strane, kako nam baš u onih gradovih, gdje se najviše goriva potrebuje, kameni ugljen sve to više iztiskuje uporabu drva kao gorivo.

Nemogavši žalibozu sakupiti potanje podatke u pogledu proizvodnje i potrošbe gorivoga drva u našoj domovini — saobćujemo u sljedećem cieni gorivih drva, kakove bijahu popriječno na tržištih naših, za zime 1885/86. — na temelju onih podataka, koje u to ime od članova šumarskoga družtva — primismo.

Plaćaše se pako metrički hvat bukovih ili grabovih gorivih cjepanica popriječno sa 16 for. u Novom Sadu, sa 14 for. u Zagrebu i Rumi — sa 13 for. u Vukovaru i na Rieci — sa 12·50 for. u Belovaru — sa 12 for. u Senju i Petrovaradinu — sa 11·50 for. u Osieku — sa 10 for. u Varaždinu, Petrinji i Gospicu — sa 9·50 for. u Karlovcu — sa 9 for. u Vinkovcima, Mitrovici, Koprivnici i Krapini — sa 8·50 for. u Požegi, Pakracu i Zlataru — sa 8 for. u Đakovu, Brodu na Savi, Križevcu i Otočcu — sa 7 for. u Glini.

Metrički hvat hrastovih gorivih cjepanica pako stajaše popriječno: U Novom Sadu 11·50 for., u Vukovaru i Rumi 10 for. — u Zagrebu 9·50 for. — u Osieku 9 for. — u Petrovaradinu i Vinkovcima 8 for. — u Požegi, Pakracu, Petrinji i Karlovcu 7 for. — u Varaždinu 6·50 for. — u Mitrovici i Đakovu 6 fr. — u Križevcima, Krapini i Zlataru 5·50 fr. u Brodu na Savi 5 fr.

Dolazi dakle prema tomu popriječna ciena jednoga hvata suhih bukovih gorivih drva na 9·70 for. — hrastovih pako na 7·80 for.

Polag viestih, koje u tom pogledu primismo, vlada donjekle oskudica na gorivnom drvu u Novom Sadu, Rumi, Belovaru, Vukovaru kao i na Rieci.

Kamenoga uglevlja se ponajviše troši u Zagrebu i na Rieci, a nješto i u Senju.

Osim bukovine, grabovine, cerovine i hrastovine, dolaze još na tržišta kao gorivno drvo i jasenovina, briestovina, brezovina, jalševina dapače i lipovina.

Trgovina gorivom u nas uobiće još je posve neuredjena — izuzam one u gradu Zagrebu, Sisku i na Rieci. — Prodaje se gorivo na oprte, tovare, kola, stare hvate i metričke hvate, u cjepanicah od 1 metra duljine, kao i većih i manjih dimenzija, u oblicih i čitavih mladih debala (razkalanih u duljine od 2—2·5 met.) i t. d.

U samom gradu Zagrebu, potroši se godimice više od $\frac{1}{10}$ sveukupne proizvodnje (u trgovacke svrhe) gorivoga drva u našoj domovini.

LISTAK.

Družtvene viesti.

Vivat sequens! Odbor I. banske imovne obćine zaključio je pristupiti družtvenoj pripomoćnoj zakladi svatom od 100 for.

Molba. P. n. gg. sučlanove molimo u interesu stvari, da nam čim prije saobće eventualne želje u pogledu predloga i ostalih razprava dnevnoga reda ovogodišnje skupštine, jer će upravljajući odbor već u jednoj budućih sjednica imati ustanoviiti i dnevni red ovogodišnje glavne skupštine.

Kako se opet pojavljuje doba „šumskih požara“, to molimo prijatelje lista, da nam svaki takov dogodaj uz naznaku veličine štete — bar na dopisnici obznane.

Onu p. n. gg. upravitelje šumsko-gospodarskih ureda, koji nam još nepriposlaše izkaze šumskih šteta; stanje imovine imovne obćine kao i stanje lugarskih mirovinskih zadruga, te izkaz o kompetenciji pravoužitnika imovnih obćina, molimo da nam takove prijateljski čim prije dostave.

Konačno pak molimo svu p. n. gg. predstojnike, odnosno protstavnike krajiskih imovnih obćina, da nam blagohotno čim prije pripošalju cjenike za šumske odštete, odnosno šumske proizvode, svojih okružja.

Družtvene diplome. Predsjedništvo dati će tečajem ovoga mjeseca izraditi družtvene diplome za novo pristupivše naše članove, kojih izkaz u današnjem listu donašamo; s toga se toli članovi prvoga koli i drugoga razreda umoljavaju, da izvole, na koliko to još nisu učinili, prvom poštom — poštovnom dopisnicom predsjedništvu priobéti, da li žele družtvenu diplomu ili ne. Pripravni smo takodjer starije diplome novimi zamieniti. Pristoja za diplomu iznosi jednu forintu. Molimo pojedine šumarije, da nam i ovom sgodom svoju pomoć neuzkrate, za da uzmognemo taj posao što prije i što bolje vršiti. Konačno se i opet umoljavaju ona p. n. gg. članovi, koji svoje ovogodišnje prinose još neuplatiše, da to čim prije učine.

Predstavka. Upravljajući odbor hrvat. šumarskoga družtva podnio je na dne 12. veljače 1886. visokoj kr. zemaljskoj vlasti — u predmetu preustrojstva šumarskog zavoda u Križevcima (u smislu zaključka VIII. glavne skupštine družtva) sljedeću predstavku: „Osma glavna skupština hrvatsko-slavonskoga šumarskoga družtva, koja bje obdržavana dne 16. listopada g. 1884. u gradu Zagrebu, pozva upravljajući odbor družtva posebnom resolucionom, da isti svojedobno podnese visokoj kr. zemaljskoj vlasti svrsi shodnu predstavku, u predmetu pospješenja reorganizacije šumarske obuke, na kr. šumarsko-gospodarskom učilištu u Križevcima.“

Glavni razlog gore spomenutoga zaključka VIII. glavne skupštine šumarskoga družtva, bijaše netom onda izdani zakonski članak I. zajedničkoga zakona od g. 1883., koji u §. 12. naročito propisuje, da se kao šumarski činovnici u državnoj ili municipalnoj šumarskoj službi, mogu u obće namjestiti samo oni, koji shodno zahtjevom, propisanim zakonskim člankom XXXI. g. 1879. imadu svjedočbu izpita zrielosti, ter koji su nakon propisanih izpita iz svih učevnih predmeta šumarske akademije u Štavnici, u tuzemstvu položili šumarski državni izpit. U smislu ustanova §. 20. zakonskoga članka od 15. lipnja 1873. imade između državnih činovnika kao i krajiskih imovnih obćina u njekom pogledu postojati parištit, a tada se uz jednaka prava, predmjenjevaju bezuvjetno i jednake dužnosti, odnosno ovdje zahtjevi stručne naobrazbe.

Hoće li se dakle, to gornjim zakonom od g. 1873. naglašeno izjednačenje s onim državne šumske uprave, doista i u cijelosti provesti, valja bezuvjetno svesti i gore

rečenu ustanovu §. 12. zak. članka I. od g. 1883. prije svega u sklad, sa ustanovami zakona od 21. siječnja g. 1877. o preustrojstvu kralj. gospodarskoga i šumarskoga učilišta u Križevcima, odnosno obratno šumarsku obuku, šumsko-upravnoga osoblja u našoj domovini izjednačiti s onom u kraljevini Ugarskoj.

Kako nadalje odtuda razabratи, to se ipak negledeć na to, što je gore rečena ustanova §. 12. zakona od god. 1883. prema današnjem stanju šumarske znanosti i šumarstva posvema opravdana, tim zakonskim člankom I. od g. 1883., zatvara abituerentom domaćega kr. šumarskoga zavoda (budući po svojoj naravi sređujega šumarskoga učilišta), pristup u službe kr. šumarskoga erara u Hrvatskoj i Slavoniji, te bi tako uslijed dalnjih posljedica, koje ston ustanovom u savezu stoje, mogla donjekle i sama opravdanost obstanka rečenoga domaćega učilišta dvojbenom postati, pošto baš činovništvo državnoga šumarskoga erara ponajveći postotak sveukupnoga šumarskoga činovništva u Hrvatskoj i Slavoniji sačinjava.

Nedvojbenu potrebu više humanističke i strukovne naobrazbe, kao i zreliju dobū naših šumarskih strukovnjačkih pripravnika zagovaraše već g. 1876. živo g. dr. Vjekoslav Köröskényi, za tada namj. ravnatelj križevačkoga učilišta, kao i g. Mijo Urbanić, tada c. kr. šumski nadzornik i zastupnik šumarstva, u banskoj anketi držanoj u Zagrebu dne 17. i sliedećih dana siječnja, navedene godine ob preustrojstvu toga zavoda — samo što moraše uzmaknuti pred zaključkom većine iste ankete.

Osim gore rečenih činjenica podignute su u poslednje doba u javnosti s najraznijih strana proti današnjem ustrojstvu kr. šumarskoga učilišta kao i današnjem sustavu šumarske obuke u nas, još i ine manje više opravdane pritužbe — koje su valjda napokon i samo ravnateljstvo zavoda ponukale, da je isto obnašlo shodnim, u netom objelodanjenom izještaju — „O djelovanju zavoda za minulog 25 godišnjeg obstanka“ — i samo naglasiti potrebu čim skorije svrši shodne reorganizacije, naročito šumarskoga odjela zavoda.

Nemože ipak biti svrha nazočne predstavke — podizanje obtužnice protiva šumarskom učilištu i njegovih manjkavostih — nu kako su te postojeće obstoјnosti već od dulje vremena predmetom javnoga pretresivanja, bilo sad opravданo ili neopravданo protiva zavodu, tolike važnosti po naš narod i zemlju, a naročito i po naše šumarstvo, to upravljujući odbor, vršeći namjeru VIII. glavne skupštine šumarskoga društva — visoku kr. zem. vladu u svoj pokornosti umoljava: „da visokoista blago izvoli u interesu stvari — kao i konačnoga cieli shodnoga uredjenja pitanja — o šumarskoj obuci u našoj domovini — čim skorije sazvati anketu strukovnjaka i vještaka — u kojoj da bude i šumarsko društvo zastupano — koje će imati svestrano izpitati opravdanost tegoba — a podjedno utanačiti i sve ono, što je u interesu obezbiedjenja budućnosti domaćega šumarskoga stališa — na polju šumarske obuke preduzeti nuždno“.

Trgovačke viesti.

Šumske prodaje IV. Grad „Varaždin“ prodao je ukupno 1746 hrastovih stabala iz gradskih šuma, i to iz šume „Cmročje“ 666 hrastova, procjenjenih na 4030 for. — za svotu od 4800 for. — iz šume „Dubrava“ pako 1080 hrastova za svotu od 6592 for. trgovcu Natanu Štaineru iz Varaždina.

Vlastelinstvo „Šašinovec“ u podžup. krapinskoj, prodalo je iz svoje vlastelinske šume 100 hrastovih stabala, za svotu od 800 for.

Prigodom na dne 27. veljače kod kr. podžupanije u Osieku obdržavane dražbe od 9845 hrastova iz šume urb. občine Čepin, postao je dostalcem g. Josip Sedlaković iz Osieka, ponudom od 137.180 for.

Prigodom na dne 25. veljače obdržavane dražbe kod kr. nadšumarskoga ureda u Vinkovcima, dostao je šumu „Deš“ — trgovac Christian Hermann iz Osieka, ponudom od 85.353 for.

Vlastelinstvo „Biškupec“ (Sigmund pl. Ilanor) prodalo je trgovcu g. Guidi Pristeru 1600 hrastova iz šume „Selnica“ za svotu od 10.000 for.

Kod kr. nadšumarskoga ureda u Vinkovcima prodano je oko 1200 hrastova iz tamošnjih državnih šuma, na izbor i izvan dražbe, trgovcem Neuschlossu iz Budapešte, Sorgenu iz Osieka, Gilbertu iz Francezke i Schadelocku iz Trsta uz 25% iznad procjene po šumarskom uredu.

Ovdje nam je podjedno spomenuti, da je lanjske godine kupio g. Gustav Taussig iz Ivanca, u kr. podžupaniji zlatarskoj, u občini Orešje, bukovu šumu „Gora Zelina“ u površju od 522 jutra i 1402 \square^0 , za svotu od 8000 for., t. j. poral sa 15 for. 32 nč. tlo zajedno sa sastojinom.

Braća T. Paligora u Kragujevcu u Srbiji, nudaju na prodaju 2000 komada hrastovih stabala u debljini od 50—80 cm. u šumi nedaleko nove željezničke pruge u Kragujevcu.

Dne 5. travnja obdržavati će se kod kralj. šumarskoga ureda u Otočcu ponovna dražbena prodaja drvnog eteta iz državnih šuma nagibajućih prema državnoj parnoj pili u Štirovači, na pet sliedećih godina. Drvni etat dotičnih šumskih predjela iznosi oko 6000 m. jelovine i smrekovine i 10.000 m. bukovine sposobnih za proizvodjanje liesa i onda 23.780 prostornih metara gorivih drva. Izklična cijena ustanovljena je po m. jelovine i smrekovine sa 2 for., za bukovinu sa for. 1·30 — a za gorivo po fr. 0·30 po prostorni metar. Najammina pile itd. 1800 fr. jamčevina 3000 fr.

Dne 12. travnja, obdržavati će se kod kr. podžupanije u Križu dražbena prodaja od 139 komada hrastovih i briestovih stabala, uz raznoliko drugo drvo izvučeno iz Čezme prigodom čišćenja.

Dne 13. travnja obdržavati će se kod šumsko-gospodarstvenog ureda služinske imovne občine u Rakovcu, dražbena prodaja od kojih 2420 m³ borovog gradjevnog drva, u procjenjenoj vrednosti od 9700 for. — iz šuma „Javorje, Brzeticin i Bosiljevo“ šumarje Rakovačko.

Dne 17. travnja obdržavati će se kod kr. podžupanije u Pakracu, ponovna dražba od 120 jasenovih i 59 briestovih stabala sa pašnjaka „Ražljevi“ urbarne občine Končanica.

Francezki konzulat u Zagrebu — i hrvatska trgovina drvom. Mnogo godina ima jurve tomu, što se je u hrvatskih krugovih, stojećih u poslovnih odnosašajih sa Francezkom a i u krugovih francezkih, koji kupuju hrvatske surovine, napose hrastove đuge, pojavila želja, da se u Zagrebu, u glavnom gradu Hrvatske, stvari francezki konzulat, koj da zastupa francezke trgovacke interese a ujedno olakša poslovne sveze hrvatskih trgovaca sa Francezkom.

Prije tri godine potražio je tadašnji generalni konzul Francezke u Budimpešti, Comte Langier de Villars, od tajnika zagrebačke trg. obrt. komore sastavak jedne obširne spomenice, u kojoj da budu svi podaci o poslovnih transakcijah medju Francezkom i Hrvatskom sakupljeni, a ujedno i odnosaši državnopravni kraljevine točno označeni. Ova spomenica bje po rečenomu generalnomu konzulu odasljata na francezko ministarstvo izvanjskih posala, posle ustmenoga sporazumka sa tajnikom komore, koga je zamolio, da dodje u upitnom predmetu sam u Budimpeštu. Francezko ministarstvo, živo zaokupljeno inimi važnimi poslovi, napose onimi Tonkina, nije do danas izjavilo svoju u tom predmetu, nu trgovci hrvatski a do njih liepi broj Franceza, odlučiše iz-

novično to pitanje u tečaj staviti, te odaslaše nedavna novu predstavku, nu ovaj put drugim praveem, umoliv možni syndicat francuzkih trgovaca s drvi, da se za stvar zauzme. Tu velezanimiyu predstavku podpisaše 60 trgovaca i to prvih hrvatskih i francuzkih tvrdka obitavajućih u Hrvatskoj. Do ove izjave bilježimo i drugu, proizšavšu u Francezkoj samoj i to od strane trgovacke komore u Reimsu, koja se je takodjer obratila na francuzkoga ministra trgovine predstavkom zagovarajućom ustrojenje francuzkoga konzulata u Zagrebu. Predstavku tu donaša in extenso „L' independant Rémois“ od 10. prosinca 1885. a ona sadržaje slične podatke koje i gore spomenuta predstavka, koju „Obrtnik“ tek nedavno u cijelosti saobčio. — Vele da imade nade, da bi se ta želja naših trgovaca sada u istinu oživotvoriti mogla.

Promet s dužicami. Tečajem mjeseca siječnja o. g. dovezeno je u Trst ukupno 696.050 komada dužica, i to za trgovacku kuću: J. B. M. Gairard 491.180 komada — za G. M. De Amicisa 112.527 komada — za S. A. Megaria 60.746 komada — Za Ch. Gaffinela 17.897 komada — za C. Bergera 6500 komada — za Giov. Pagana 3600 komada, a za Th. Schadelocka 3600 komada.

Tečajem istoga mjeseca se izvezlo: iz Trsta 838.269 komada dužica, od kojih je odpremljeno u Francezku 523.253 komada, iz Rieke pako ukupno 2.587.366 komada, od kojih na Francezku ide 2.563.366 komada, i to bi odvezeno u Cette 915.525 komada, u Bordeaux 1.416.241 komada, a u Marselj 754.847 komada.

Konec veljače prodano je u Sisku oko 450.000 komada t. z. burgundskih dužica.

Promet s drvi na Rieci g. 1885. iznašao je: dužica 48.051.464 komada, rezane gradje (Flachhölzer) 3.872.172 komada, dasaka 173.860 komada, letava 441.221 kom. željezničkih podvlaka 449.878 komada — praznih bačva 276.560 komada.

Promet šumskih proizvoda u Ogulinu g. 1885. Kako nam g. F. Raday javlja, proveženo je tečajem g. 1885. kroz tovarište na kolodvoru u Ogulinu, glasom odnosnoga drvoprovognoga zapisnika, sliedeća količina drva, i to: bukovih dužica ukupno 2.141.930 komada, bukovih piljenica 617.348 komada, jelovih piljenica 40.145 komada, jelovih bordonalia 1622 komada, jelovih letva 5190 komada, jelovih Šindra 884.000 komada — raznih trupaca (kusa) 938 komada, javorovih cijepanica (za gusle) 816 komada, bukovih vratila (šubia) 174 kotura, i 976 kotura ljeskovih obruča (kotur po 80 komada).

Naredbe i zakoni.

Naredba glede pomladjivanja vlastelinskih šuma. Visoka kr. zem. vlada, odjel za unutarnje poslove, izdao je dne 18. veljače 1886. pod br. 7627 na sve kr. podžupanije sliedeću naredbu: Po §. 3. šum. zakona dužni su svi vlastnici šuma novoizsjećene šumske dielove u roku od 5 godina iznovie opet pošumiti, a od starijih čistina svake godine toliki dio drvljem naploditi, koliko zavedena obhodnja godinah obuhvaća.

Pošto je kralj. ova zemalj. vlada, odjel za unutarnje poslove, iz više slučajeva do osvjeđenja došla, da se vlastnici šuma tih zakonskih ustanova žalibče većom stranom nedrže, a kot. šumari i žup. nadšumari, da u tom pogledu svoju dužnost nevrše, jer da neprijavljuju prekršitelje u govoru stojećih zakonskih propisa: upućuje se kr. podžupanija, da kotar. šumare i žup. nadšumare ozbiljno opomene i pozove, da oštro paze, kako se šumari njihova područja postupa i gospodari, ter da sve one slučaje, gdje je naplodjenje izsjećenih šumskih dielova u propisanom roku propušteno, odmah dalnjega uredovanja radi prijave kr. podžupaniji. Za svaku u tom pogledu propuštenu prijavu ostaje dotični kot. šumar i žup. nadšumar strogo odgovoran, te će se proti njim radi nemarnoga vršenja službenih dužnosti svom strogosću zakona postupati.

Lovstvo.

Pošast šljuka u Hrvatskoj. Pod naslovom: „Schnepfenepidemie in Kroatién“ čitamo u listu „Waidmann“ slijedeću viest iz Zagreba: Ovdje u Hrvatskoj, gdje je uz otok Rügen bezuvjetno najbolji lov na šljuke — na čitavom kontinentu, drže lovcu, a uobće vještaci, da među šljukama njeka pošasti (jedna vrst trakavice) zavladala. Bolest da silno tamani tu perad — od koje se prošle jeseni mnoge naše skapane. Uzrok pošasti medjutim još nije za stalno poznat. Nadamo se u tom predmetu još i dalnjih viestih od naših prijatelja.

Izkaz lovne vlastelinstva „Kutjevo“ za god. 1885. U lovištih vlastelinstva „Kutjevo“ ubijeno bi od 1.I.—31.XII. 1885. od koristne divljači: 7 srna, 25 zeceva, 18 prepelica, 11 šljuka, 24 trčaka, te 2 bekasine — ukupno dakle 87 komada; od škodljive pako zvjeradi: 4 kurjaka, 5 divljih mačaka, 81 lisica, 20 jazavca i 4 kune, zatim 9 tvoraca, 16 lasica, te 222 komada, što jastrebova, orlova, svraka te manje štetnih ptica, ukupno dakle 361 komad — izdana bi na to nagrada, što lugaram što nadlugarom — u svoti od 767.90 for.

R. M.

Kutjevo, 24. veljače 1886.

Opažanja o selitbi ptica. U okolini grada Križevca vidjena su dne 18. velj. o. g. manja jata patka gljuvara (*Anas Boschas*), jato od 12 kom. vivaka (*Vanellus cristatus*), i prva dva goluba dupljaša (*Columba oenas*). Dne 23. veljače vidjeno je jato divljih gusaka (*Anser cinereus*) njih 16 komada, koje se po tamošnjih močvarnih livada zadržavahu tjedan dana. Istoga je dana vidjeno prvo jato škvoraca, a lovcu ubiše i nekoliko ritskih šljuka (*Scolopax gallinago*), koje su ovdje radi pomanjkanja povećih bara i močvara, isto tako riedke i prolazne ptice kao što i patke. Dne 17. ož. opažen je na zavodskom zemljištu prij. futač ili pupavac (*Upupa Epops*). Za ovogodišnje studeno vrieme svakako rani došljak. Istoga dana vidjena su poveća jata goluba grlaša (*Columba palumbus*), koji zime radi ove godine takodjer znatno zakasnije. Visoko u zraku proletiše nad gradom silna jata divljih gusaka istoga dana, i to put sjevera. Dne 20. ožujka ustrieljena je prva šumska šljuka (*Scolopax rusticola*) u Špiranečkom lugu, ove godine dakle veoma kasno, i to radi neobične u nas zime i smrzelji čitave prve polovine mjeseca ožujka. Poljska ševa navještajući proljeće zapjevala nam prvi puta dne 20. ožujka, toga mirnoga i toploga dana, dižući se pod vedro nebo. Dne 21. ožujka vidjena je u gradu prva lasta.

V. K.

Knjižtvo.

Zbirka najvažnijih šumarskih zakona i naredaba, kao i zakona i naredaba o lovstvu, valjanih za Hrvatsku i Slavoniju. Potriebu izdanja takove priručne zbirke sigurno je već ne samo premnogi šumar, no isto tako i odvjetnik, politički činovnik, vlastelin i t. d. često puta osjetio, te baš s toga mislimo ugoditi našim čitateljem, javimo li jim, da je poznata zagrebačka knjižara „Kugli i Deutsch“ odlučila u nakladi izdati takovu zbirku, dočim je uredjenje iste preuzeo kr. žup. nadšumar g. F. Kesterčanek. Biti će to prilično omašno djelo, od kojih 15 i više štampanih straka, koje će sigurno izpuniti znamenitu prazninu u našoj šumarskoj literaturi, kao što se je s druge strane i opet nadati, da će svi interesovani krugovi, naum poduzetnikah, ne samo radošno pozdraviti no i primjereno poduprijeti.

Die Forste der in Verwaltung der k. k. Ackerbauministeriums stehenden Staats- und Fondsgüter. Im Auftrage Seiner Excellenz des Herrn k. k. Ackerbau-ministers Julius Graf von Falkenhayn, dargestellt vom k. k. Forstrath Karl Schindler. Herausgegeben vom k. k. Ackerbauministerium, I. Theil, mit einem Atlas, enthaltend 41 Karten.

Djelo ovo, koje je tiskano godine 1885. u nakladi c. kr. dvorske i državne tiskare u Beču, predočuje nam u pravoj svojoj slici obširno sadanje austr. državnih i

zakladnih šuma ter pruža liepih i vrlo poučnih podataka za šumarsku statistiku. Povrh toga sastavljeno je to djelo osobito pomno i pregledno, te se svakomu strukovnjaku, koji se želi upoznati sa odnošaji odnosno razvojem cislajtanske šum. uprave, najtoplje preporučiti može. Nemožemo odoljeti želji, da naše čitatelje neupoznamo barem s bitnim sadržajem toga djela, a tu želju smatramo opravdanom s razloga, da si svaki već unaprije može stvoriti sud o gradivu, kojim se bavi rečeno djelo.

Sadržaj, koji je ponajviše tabelarno obradjen, ter 487 strana broji, jest sliedeći:

I. Odsjek. Stanje vlastništva državnih i zakladnih dobara, uz promjene istoga imenito prodajom.

II. Odsjek. Arealni odnošaji:

1. Obseg i površina prema kulturnoj razvrstbi.

2. Razmjer površina prema prostoru zemaljskom.

3. Pučanstvo i količina stoke u području državnih i zakladnih dobara.

III. Odsjek. Odnošaji stojbine i sastojinah, zasnovanje i uzgoj sastojina i služnosti:

1. Položaj, vode, tlo i podneblje.

2. Vrsti drveća.

3. Vrsti šum. gospodarenja i obhodnje.

4. Bitak dobnih razreda.

5. Zasnovanje i uzgoj sastojina.

6. Stužnosti i ini obterečujući odnošaji, njihovo uredjenje i odkup istih.

IV. Odsjek. Šumi škodljivi dogodjaji:

1. Smetajući napadaji od ljudih.

2. Oštećenje po zareznicih.

3. Elementarne nepogode.

Ovi odsjeci razstavljaju se u obćeniti dio, zatim na pododsjeke, koji se bave svakom pojedinom pokrajinom (druge pole austr.-ugar. monarkije) napose.

Pisac djela polučio je podpuno svrhu, koju je istomu namjenio, naime svrhu, da se u šumarskoj publici razbistre, odnosno odklone razna mnjenja i pojmovi o stanju šum. uprave u cislajtaniji, koji su se do sada krivo shvaćali sbog pomanjkanja valjane monografije državnih i zakladnih šuma sastavljene na temelju oficijoznih podataka.

Dodati nam je još, da dotične mape, koje su vrlo ukusno tiskane brzotiskom c. kr. geografičkog zavoda u Beču — u mjerilu 1 : 75000, predviđaju jasno ne samo raznimi bojama označeni obseg pojedinih šum. upravnih kotara, već i prostorno razdieljenje, koje je poprimljeno prigodom provedbe uredjenja šum. gospodarstva. F—ch.

Poučno putovanje. „Gospodarski list“ donaša u br. 5. i sliedećih o. g. medju inim članak: „Poučno putovanje slušatelja II. i III. šumarskoga tečaja pod vodstvom profesora šumarske struke Dragutina Hlave (od 26. svibnja do 9. lipnja god. 1885.) na budapeštansku izložbu i u Slavoniju“.

Šumsko-redarstvene viesti.

Ubojica lugara Žilića. Due 19. i 20. veljače vodjena bi kod kr. sudbenoga stola u Ogulinu konačna razprava protiva Mili i Aleksi Lončaru iz Skaliča, koji dne 1. listopada 1885. baš groznim načinom usmrštiše kr. lugara Franju Žilića u šumi Javornici. Ubojice osudjeni su na doživotnu robiju.

Izprebijani lugar. Moj drug T. T—é, čuvar sreza „Sašno-Jasinje“ broj 48. II. (šumarije brodske imovne obćine), prolazeći ove zime pod večer svojim srezom, začuje lupanje i sjeću, a odputiv se prema mjestu odkuda je buka dolazila, naidje na 4 čovjeka, sjekućih hrast. Čim ga zlotvori opaze, pogradi jedan njih kolac te udri po lugarevoj glavi, da ga odmah oblila krv, izlupav ga pošteno, oteše mu pušku, na što im nješkako

uteće. Nu jedva on nagnuo bježati, eto za njim buke i vike, pucaj, ubij lopova i t. d. Zlotvori ga htjedoše vlastitom puškom usmrtili, koja ipak na veliku njegovu sreću prazna bila. I tako prijan T—či samo svojoj nemarnosti život zahvaliti imade. — Vrhу učina podnešena je prijava sudu.

J. Popović.

Šumska parnica pred kr. sudb. stolom u Zemunu. Nedavno provedena bje kod kr. sudbenoga stola u Zemunu parnica, koja i obću pozornost šumara zaslazuje, jer joj je bio predmet velika šum. kradja, koja je počinjena na štetu šum. erara, odnosno investicionalne zaklade, u iznosu od 3941 for. 97 nv.

Obtuženi su: Radoslav Šimunović rodom i prebivalištem u Šidu, 37 god. star, grč.-iztočne vjere, neoženjen, trgovac, jedan put sbog zločina prevare počinjene nepovlastnom sjećom hrastovih stabala i krivotvorenjem čekića kr. šum. ureda, kažnjen zatvorom dvogodišnje tamnice, zatim Gabro Vrbljanin, 38 godina star, rodom iz Novske, kr. lugar, sudbeno neporočan. Obtužba spočituje rečenim krivcem sledеći kažnjivi čin:

Šimunović dao je koncem godine 1884. odnosno početkom godine 1885. ne povlastno posjeći u šumi „Jasenovo“ (ležećoj kraj sela Strošince) 51 hrastovih debla u vrednosti preko 300 for., dočim je Gabro Vrbljanin, kao zaprsegnuta lugarska javna straža kojemu nadleže u tom svojstvu nadzor nad pomenutom šumom, dužnost svoju povredio, što je propustio gore označenu kradju prijaviti i time ne samo sve zapriče za izvidjenje ove kradje dobrovoljno odklonio, već Šimunovića u njegovoj nakani pod pomogao, da šum. eraru odnosno investicionalnoj zakladi znatnu štetu nanese, koja je doista nastala u onom iznosu, koji svotu od 300 for. označenu u § 179. kaz. zakona daleko nadmašuje; s razloga toga krivi su i to: Šimunović zločinstva kradje po § 171., 174. i 174. II. e), a Vrbljanin zloporabe uredovne vlasti po § 101. prije rečenoga zakona.

Obtužnica temelji se u bitnom na sledеćem učinu: Koncem travnja 1885. pro našao je kr. šum. ured u šumi „Jasenovo“ ogromnu šumsku štetu.

Povodom podnešene u tom predmetu prijave bje sudbena istraga zametnuta, ter na licu mesta povjerensvenim očevidom konstatovano, da se u šumi 69 izradjenih kuseva iz nepovlastno posjećenih i 3941 f. 97 n. vriednih hrastovih stabala nalaze. Nadalje, da od tih hrastova bijahu 22 panja bez ikakvoga bljegu odkazana i pod streljom i raznim parubam zakopana, zatim, da su čekićana bila 4 panja čekićem lugara, koji je od prije doznačen bio, čekićem šumarskoga ureda, čekićem G. C. (Gratis-Controle), žile, koje je do 1 komad izgorio, te se nije ustanoviti moglo, da li je doznačen bio ili ne, napokon 40 čekićem šumara i lugara.

Obtuženi Šimunović je Gabro Vrbljanin, koji su kod očevida prisutni bili, priznaju, da je prvi izradio odnosno izraditi dao 48 hrastovih stabala, od kojih da su mu doznačena 32 komada sa oba čekića, daljnji 1 komad na isti način, nadalje 2 sa čekićem šumara i 2 sa čekićem lugara i 6 sa manjkavom oznakom. Gleda ostalih hrastova ne priznaje Šimunović da ih je posjeći dao.

Zastupaik oštećenoga erara odnosno investicionalne zaklade tvrdi, da je Šimunović 74 hrastova debla nepovlastno oborio i pri tom u sporazumku radio s lugarom Vrbljaninom.

Glavna razprava započeta je mjeseca studena 1885. zatim nastavljena 21. pros. i 4. ožujka t. g. kad bje konačna razprava i dovršena.

Državno odvjetništvo ostalo je i konačno kod obtužbe, te je samo promjenilo prvobitno ustanovljenu štetu od 3941 for. 97 n. na 3022 for. 11 n. i iztaknulo tu otegujuću okolnoslt, da se je tom kradjom takov imetak umanjio, koji je po Njegovom c. kr. apoštolskom Veličanstvu milostivo posvećen, da se u osobite dobrobiti žitelja bivše vojne Krajine obrati.

Sud pako odsudio je nakon dovršene razprave obtuženoga Šimunovića sbog zločinstva kradje po § 170., 171. i 174. II. e) i 179. na zatvor 5-godišnje težke tamnici,

Gabriela Vrbljanina uz uporabu § 54. i 55. te obzirom na pretrpljeni odulji iztražni zatvor, sbog zločinstva zloporabe uredovne vlasti po § 101. na zatvor 4-mjesečne težke tamnica.

Raznoliko.

Sa križevačkoga učilišta. Piše nam prijatelj: Koncem mjeseca veljače obdržavani su na zavodu semestralni izpit i to sliedećim uspjehom: od 67 redovitih slušatelja zavodskih položilo je njih 48 izpite dobrim uspjehom, dočim je njih 18 dabilo drugi red, 1 je ostao neizpitani. Na zavodu imade danas sveukupno 67 redovitih i 6 izvanrednih slušatelja, od kojih imade slušatelja šumara u I. šum. tečaju 13, u II. tečaju 15, a u III. tečaju 13.

Lugarski izpit. Dne 3. i 4. veljače t. g. obdržavani su kod okružne oblasti u Ogulinu nižji državni izpit za lugarsko i tehničko pomoćno osoblje. Izpitno povjerenstvo sastoji se iz imovinskoga nadšumara Mije Zubundije, kr. šumara Ivana Jerbića i imov. šumara Slavoljuba Brosiga. Izpit se prijavilo ukupno 11 kandidata, od kojih su devetorica izpit dobrim uspjehom položila.

Znak vremena. Čitamo u „Oesterreichische Forstzeitung“ od 5. ožujka t. g. sliedeću viest: Kr. ug. finansijalni erar prodao je občinsku šumu urbarne imovne občine Stefanki, u kr. podšupaniji jastrebarskoj, radi poreznoga duga. Doista žalostan pojав.

Rano izplazle zmije. Kako i zmije željno izčekivaju prve trakove toploga proljetnoga sunca, svjedoči nam slijeća vjest:

U šumi kr. gosp. i šumarskoga učilišta u Križeveci t. z. „Širokomu brezju“ ubili su drvari dne 23. veljače preko metar dugi zmiju (*Coluber natrix*), a dne 26. veljače kod preuzimanja gradjevnoga drva na samoj sječini u istoj šumi, ulovili su slušatelji šumarstva pravu ridjovku otrovnicu (*Pelias berus*) i živu ju odneli u prirodopisni kabinet kr. gosp. i šum. učilišta. Taj rani pojav zmija je tim čudnovatiji, što bijaše svud naokolo dosta sniega i leda, i što je početkom ožujka nadošla jošte tako cica zima.

V. K.

Reambulacija šumskih medja vlastelinstva kutjevačkoga. Lanjske godine, odredi uprava vlastelinstva „Kutjevo“ reambulaciju i obnovu vanjskih medja vlastelinstva. Vlastelinski posjed graniči izvana sa sjeverozapadne i sjeveroiztočne strane sa vlastelinstvom Vetovo, Orahovica, Manastir, Feričance, Našice, Podgorač i Granice, sa jugoiztočne i jugozapadne strane pako sa vlastelinstvom: Djakovo, Pleternica, Jakšić i jednim dielom Vetova. U nutrašnjosti pako medjaši vlastelinski posjed sa posjedom od ukupno 31 sela. Veliki dio medja stere se „Krndijom“, a s jugoiztočne strane pako proteže se „požežko polje“.

Sam posao reambulacije bijaše povjeren vlastelinskim šumarskim vježbenikom gg. R. Maleu i Andriji Hraniloviću, nadzor vodio je pako vlastelinski šumarnik gospodin M. Radošević.

Da se vanjske granice trajno i vidljivo označe, bilo je odredjeno, da se prosjeku pogranični projekti sa vlastelinske strane, u širini od 2 hvata, svagdje gdje to samo mjesto i položaj dopušće. Medjašni stupovi zakapani su u razmacih od 25—80°, kako gdje, no vazda čim moguće udaljenije, a u svemu ih je zakopano 200 komada. Radnja započeta je početkom lipnja, a dovršena bje koncem mjeseca listopada 1885. g.

Obseg tako ponovljenih medja iznosi 101·11 kilomatra, a izdalo se u to ime, računajući ovamo i prosjecanje graničnih projekata, koji su dugi 64·94 kilomatra, zatim troškove izrade medjašnih i lovištnih stupova, popravak obstojavših humaka, i nagradu šum. vježbenikom, ukupno jedva 825 for. 22 nvč.

Od ove svote nadalje dolazi:

za trošak za 720 rucihi težaka iznos od 675 for.	22 nč.
za nagradu šum. vježbenikom	" 150 " "
	Ukupno 825 " 22 "

Odpada dakle po kilometar: a) na radnike 6 for. 68 n.

b) " mjerne 1 " 48 "

Odnosno 1 klmtr. omedjašenja stoji 8 for. 16 nč. Svakako trošak vrlo neznatan u razmjeru prema imin sličnim izdatkom.

A. H. ~~1905~~

Stanje mirovinske zaklade činovničta imovnih občina. Glasom računskoga pregleda računarskoga ureda kr. zem. vlade od 12. siječnja 1886. iznajaše stanje mirovinske zaklade za činovnike imovnih občina za g. 1885.

A. U gotovu.

Primitak:	
10% prinos imovnih občina od plaća činovnika	5180 fr. — nč.
Prinos činovnika jednom trećinom povišene plaće	1484 fr. 36 nč.
Kamate od uloženih aktivnih glavnica	1247 fr. 79 nč.
	Skupa 7912 fr. 15 nč.
K tomu početni blagajnički ostatak	71 fr. 9 nč.
	Sveukupno 7983 fr. 23 nč.

Izdatak:

Uložene aktivne glavnice	7805 fr. 26 nč.
Povratak preplaćenih prinosa	8 fr. 26 nč.
	Skupa 7813 fr. 52 nč.
K tomu konačni blagajnički ostatak	169 fr. 82 nč.
	Sveukupno 7983 fr. 24 nč.

B. U vrednostnih papirih.

Primitak:	
Početni blagajnički ostatak	21.850 fr. — nč.
Tečajem g. 1885. nabavljeni vrednostni papiri	16.200 fr. — nč.
	Skupa 38.050 fr. — nč.

Izdatak:

Tečajem godine izdani vrednostni papiri	7050 fr. — nč.
Ostaje koncem godine 1885.:	
a) u državnih obveznicah sreberne rente	10.500 fr. — nč.
b) u državnih obveznicah papirne rente	16.750 fr. — nč.
c) u hrvat.-slavon. zemalj. razteretnicah	3750 fr. — nč.
	Skupa 31.000 fr. — nč.

Stanje mirovinske zaklade službenika imovne občine križevačke. Stanje te mirovinske zaklade bijaše koncem g. 1885.

A. Prihod.

Prinos imovne občine jedanput za uviek	2350 fr. — nč.
" " za god. 1885.	50 fr. — nč.
" osoblja tečajem godine 1885.	605 fr. — nč.
Dar g. Polaka, trgovca iz Daruvara	50 fr. — nč.
Globe unišle tečajem g. 1885.	47 fr. 50 nč.
Kamate od danih zajmova	240 fr. 40 nč.
	Skupa 3342 fr. 90 nč.

B. Razvod:

Uzajmljeno na nekretnine uz uknjižbu na prvo mjesto	3330 fr. — nč.
Blagajnički ostatak u gotovem koncem g. 1885.	12 fr. 90 nč.
	Skupa 3342 fr. 80 nč.

Stanje mirovinske zadruge lugara I. banske imovne obćine. Stanje te zaklade bijaše koncem godine 1885. u gotovom 516 fr. 65 nč., u obveznicah 752 f. ili sveukupna imovina iznaša 1265 fr. 65 nč.

Uredjenje bujice „Riečine“. Kao što je poznato, srušio se na Rieci nedavno brieg kod Grahova, te zakopao više kuća. Sada se radi o tom, da se osjegura korito Riečine, te se tako za buduće odkloni svaka nesreća, koja bi promjenom korita Riečine mogla nastati, od koje vode je grad Rieka već više puta osjetljivo stradao. U tu svrhu bio je na Ricci profesor Dr. Artur barun Seckendorf, te ugarski vježtak Ludvig, te se ova vježtaka složiše u tom, da bi valjalo podići nasipe na hrvatskoj obali, a gdje se je brieg odronio, premjestiti korito Riečine, te urediti njezinu obalu na ušću, gdje se u more izlijeva.

„Le Rosoléne“. U Francezkoj dobivaju u najnovije doba iz tekline smrekovine vrst ulja, koje u trgovini poznato pod imenom „le Rosoléne“. Ulje to dobiva se destilacijom kalafonije, uz temperaturu od 280°. Tako dobiveno ulje izmješa se istom količinom vode, izmješanom sa vapnom, a dobivani proizvod izpira se onda olovnim kisicem (Bleiglette), na što se dobiva spomenuto ulje. Rosolén naliči ulju, koje se dobiva od klinčeca ili mandula, imade posebni miomiris, ono se može i jesti, nu pri tom djeluje slabo purgativno. Ulje to se brzo u zraku razpline. Lučbena formula za to ulje glasi C32, H16. Izumitelj toga ulja g. M. Emile Serrat smatra ga spojem mnogih vodika. Ulje se to može uporabljivati poput inih mastnih slučenina, samo što neće okisiti, niti postaje kiselo (ranzig). Rabe ga i u ljekarstvu, kao antiseptikum kod ranah. Ciena mu je jedna trećina ciene običnoga ulja.

Natječaji i osobne viesti.

Natječaji. Na kr. gospodarsko-šumarskom učilištu u Križevcima ima se odmah popuniti mjesto asistenta za šumarsku struku sa 600 for. plaće i 100 for. stanarine. Molbe do 20. ožujka visoko vladi.

Kod imovne obćine gjurgjevačke ima se popuniti mjesto nadšumara podjedno upravitelja šumsko-gospodarstvenoga ureda sa sjedištem u Belovaru 1200 fr. plaće, stan u naravi, 500 for. paušala za konje, 56 for. za drva. Molbe do 3. svibnja.

Kod II. banske imovne obćine u Petrinji ima se popuniti mjesto šumarskoga vježbenika, s kojim je skopćana godišnja plaća od 200 for. Natječaj do 30. ožujka.

Kod županije osječke, ima se sada privrem. popunjeno, mjesto kr. žup. nadšumara definitiv. popuniti. Plaća 1000 for., stanarina 200 for. Natječaj do 25. trav.

Umro. Početkom ožujka umro je u Gracu, umirovljeni zadnji ravnatelj bivše e. kr. šumarske akademije u Mariabrunnu, Ivan Nevald.

Imenovanja i premještaji. G. Layer Škender, do sada vježbenik šum. ureda križevačke imovne obćine, imenovan je šumarskim pristavom u Čazmi. — Antun Ress, svršeni šumar, pristavom križevačke imovne obćine u Sv. Ivanu Žabno. — Mato Kovačina, svršeni šumar, šum. pristavom iste imovne obćine u Garešnici. — Josip Kiseljak, do sada šum. vježbenik šum. odsjeka kr. zem. vlade, imenovan je vježbenikom šumsko-gosp. ureda u Belovaru. — Adolf Leo do sada šumar vlastel, Kaniža u Zagorju, imenovan je šumarom vlastel. Božjakovina. — Dragutin Wolf iz Bernhardsdorfa u Českoj, imenovan je podšumarom vlastelinstva Paukovec. — Ljud. Szentgyörgyi, do sada bezpl. šum. vježb. kr. žup. nadšum. ureda u Zagrebu, imenovan je šum. vježbenikom šumskoga odsjeka kod kr. zemalj. vlade. — Dušan Popović, do sada šum. vježbenik, imenovan je šum. pristavom, a Josip Sabljak, svršeni šumar, šumar. vježbenikom petrovadinske imovne obćine. — Jaroslav Šugh imenovan je obćinskim šumarom za kotar zlatarski.

Novom godinom pristupili družtvu:

I. kao utemeljitelji sa 100 for. a. vr.:

26. Presvjetla gospoja grofica Mariana Norman-Ehrensfeld rođena Prandau-Hilleprand. Valpovo.
27. Presvjetla gospoja barunica Stefanija Mailáth-Székely rođena Prandau-Hilleprand. Doljni Miholjac.
28. Slavna imovna obćina otočka. Otočac.

II. kao članovi I. razreda: P. n. gospoda, gospoda:

1. Adamek Ivan, kr. nadšumar. Korenica. — 2. Čejka Josip, upravitelj pilane, Vučin. — 3. Hranilović Andrija, vlastelinski šumar Kutjevo. — 4. Ljubinković Radivoj, šum. vježbenik imovne obćine petrovaradinske. Mitrovica. — 5. Marinović Stjepan, vlastel. šumar. Djakovo Trnava. — 6. Padežanin Jovan c. kr. šumarski asistent. Visoko Bosna. — 7. Popović Dušan, šum. vježbenik imovne obćine petrovaradinske. Mitrovica. — 8. Sabljak Josip, šum. vježbenik imovne obćine petrovaradinske. Mitrovica. — 9. Turković Ernest, kot. šumar. Doljni Miholjac, Kučanci. — 10. Layer pl. Šandor, šum. pristav križevačke imovne obćine. Sv. Ivan Žabno. — 11. Vurdelja Milan, protustavnik imovne obćine otočke. Otočac. — 12. Weiner Milan, vlastel. šumar. Pakrac. — 13. Žibrat Milan, kotarski šumar. Obrovac, Dalmacija. — 14. Mirković Milan, šum. vježbenik imov. obćine petrovaradinske. Mitrovica. — 15. Popara Simo, predsjednik I. banske imovne obćine. Glina. — 16. Vuglenović Pavao, protustavnik I. banske imovne obćine. Glina. — 17. Marinović Josip, vježbenik I. banske imovne obćine. Glina.

II. kao članovi II. razreda:

Od pomoćnoga osoblja imovne obćine u Otočcu:

1. Anić Ilija. — 2. Atalić Stjepan. — 3. Božičković Rafo. — 4. Budisavljević Nikola. — 5. Delač Juraj. — 6. Dujmović Ilija. — 7. Hećimović Matija. — 8. Hinić Petar. — 9. Jurković Josip. — 10. Kranjčević Stjepan. — 11. Lončar Matija. — 12. Malčić Ivan. — 13. Miškulini Dane. — 14. Nikšić Andrija. — 15. Šimatović Pavao.

Od pomoćnoga osoblja imovne obćine gjurgjevačke u Belovaru:

- Kod šumarije Novogradске u Virju: 16. Grahovac Jakob. — 17. Hanžeković Nikola. — 18. Jakopović Stjepan. — 19. Kranjac Mio. — 20. Kovaček Bolto. — 21. Kovač Martin. — 22. Petrović Tomo. — 23. Požgaj Stjepan. — 24. Petras Josip. — 25. Prelac Andro. — 26. Pinter Martin. — 27. Renac Makso. — 28. Turčić Ladislav. — 29. Vucić Tomo. — 30. Vinković Petar. — 31. Žarković Gjuro.

Kod kr. šumarije Sokolovcu: 32. Kržak Stjepan. — 33. Brateljević Petar.

Od pomoćnoga osoblja imovne obćine u Mitrovici:

34. Nicić Paskal. — 35. Skakavac Lazar. — 36. Damjanović Ljuba. — 37. Mašić Mladen. — 38. Lajtmanović Matija.

Od pomoćnoga osoblja kr. nadšumarije u Otočcu:

- Kod kr. šumarije Kosinj: 39. Tonković Tomo.
Kod kr. šumarije Ogulin: 40. Miloš Franjo. — 41. Radey Ivan. — 42. Sepić Petar.
Kod kr. šumarije Babinpotok: 43. Ogrizović Stevo. — 44. Vukadinović Mile. — 45. Prica Ilija. — 46. Ćutić Mile.
Kod kr. šumarije Gospić: 47. Rajčević Janko.
Kod kr. šumarije Bag: 48. Starčević Tomo.

Od pomoćnoga osoblja kr. šumarije u Lipovljanih:

49. Kovačević Kosta. — 50. Stević Gjuro. — 51. Turković Joso. — 52. Sturlić Franjo. — 53. Lukačević Ivan. — 54. Radinović Mato.

Od pomoćnoga osoblja brodske imovne obćine:

Kod šumarije Trnjani: 55. Berić N. — 56. Brkić N. — 57. Drcilić N. — 58. Petrović N. — 59. Sudić N.

Zatim 60. Turk Nikola, vlastel. lugar. Klana, Polica.

Napokon predbrojilo je kr. šumarsko ravnateljstvo u Zagrebu za sebe i za sebi počinjenih 18 kr. šumarija 19 komada, a kr. nadšumarski ured u Vinkovcima 2 komada šumarskoga lista.

P o t v r d a.

U ime godišnjega prinosa za tekuću godinu, u ime pristupnine, pristojbinu za družtvene diplome uplatiše u prvom trimestru u družvenu blagajnu, što se time p. n. gg. članovom od strane predsjedništva potvrđuje:

Preuzvijeni kardinal Josip Mihalović 25 for. — Biskup J. J. Strossmayer 10 f. — Imovna obćina brodska 100 for. — Imovna obćina petrovadinska 20 for. — Imovna obćina II. banska 10 for. — Imovna obćina I. banska 10 for. — Grad Petrinja 10 for. — Grad Zagreb 10 for. — Grof Dragutin Eltz. 25 for. — Grof Ladislav Pejačević 10 for. — Vlastelinstvo Kutjevo 20 for. — Lujo Burgstaller 10 for. — Milan Šlesinger 10 for. — Pleše 10 for. — Jače Mance 10 for. — Josip Iskra 10 for. — Jače Sporer 10 for. — Leopold Kern 10 for. — Lovro Pogorelc 10 for. — Imovna obćina križevačka 10 for. — Grund Hugo 5 for. — Korab Ante 5 for. — Weiner Milan 5 for. — L. L. Hirsch 5 for. — Hankony Stjepan 5 for. — Vurdelja Milan 7 for. — Lasman Dragutin 7 for. — Auš Josip 7 for. — Friedl Ivan 2 for. 50 nč. — Bogdanović Josip 2 for. — Radošević Mio stariji 5 for. — Marinović Josip 3 for. — Miloš Franjo i Sepić Petar 2 for. — Andrija Hranilović 1 for. — Josip Andrić 2 for. — Nikola Turk 3 for. — Kuzma Gjula 5 for. — Imovna obćina gjurgjevačka 20 fr. — Ernest Turković 4 fr. — Grad Osiek 10 fr. — Arsa Diklić 2 fr. — Grad Križevci 10 fr. — Grad Varaždin 10 fr. — Kesterčanek Fr. 5 for. — Ettinger Jos. 5 fr. — Imovna obćina gradiška 50 fr. — Dimitrija Josimović 5 fr. — Anderka Jul. 5 fr. — Antel Mil. 5 fr. — Kallina Jos. 5 fr. — Fischbach Roberto 5 for. — Šlintner Dragan 5 for. — Berger Asdrubal 5 for. — Trgovačka komora Zagreb 5 for. — Hajek Bogoslav 5 for. — Imovna obćina križevačka u Belovaru za svoje lugarsko osoblje 86 for. — Bogoević Tomo 5 for. — Crlenjak Mio 5 for. — Slapničar Edo 5 for. — Sever Dioniz 5 for. — Lončarić Vinko 5 tr. — Benak Vinko 5 for. — Agić Prokop 5 for. — Imovna obćina I. banska u Glini za svoje lugare 72 for. — Popara Simo 7 for. — Pavao Vuglenović 7 for. — Josip Marinović 4 for. — Novaković Jefrem 5 for. — Jekić Jovan 5 for. — Stjepan Marinović 6 for. — Padežanin Jovan 4 for. — Köröskenyi Aleksander 5 for. — Šumarija novogradska u Virju za svoje lugarsko osoblje 38 for. — Nadšumarski ured u Vinkovcima 12 for. — Koča Gjuro 5 for. — Dojković Vilim 5 for. — Kozarac Josip 5 for. — Trötzer Dragutin 2 for. — Zezuljka Ivan 3 for. — Šumarija u Klenku za svoje lugarsko osoblje 16 for. — Kr. šumarija u sv. Roku za svoje lulugarsko osoblje 12 for. — Müller Vilim 5 for. — Josip Kuchinka 5 for. — Rudolf Brosig 5 for. — Kraljevska šumarija u Sokolovcu za svoje lugarsko osoblje 12 for. — Kiseljak Vladimir 5 for. — Gospodarski ured u Otočcu, za članove II. razreda 60 for. — Stein

Ljudevit 5 for. — Vlastelinstvo u Pakraeu 10 for. — Makso Prokić 3 for. — Sabljak Josip 3 for. 50 nč. — Popović Dušan 3 for. 50 nč. — Mirković Milan 3 f. 50 nvč. — Ljubinković Radivoj 3 for. 50 nvč. — Franjo Radey, 3 for. — Teodor Basara 5 for. — Stanković Veljko 5 for. — Kr. šumarija u Kosinju za svoje lugarsko osoblje 18 for. — Dračar Vinko 5 for. — Kr. šumarija u Brlogu za svoje lugarsko osoblje 8 for. — Marković Dušan 5 for. — Ivan Maraković 2 for. — Ivan Hell 5 for. — Kr. šumarija u Pitomači za svoje lugarsko osoblje 6 for. — Kr. šumarija u Babinpotoku za svoje lugarsko osoblje 24 for. — Kr. šumarija u Gospicu za svoje lugarsko osoblje 7 for. — Kr. šumarija u Lipovljanih za svoje lugarsko osoblje 14 for. — Dragutin Nanicini 5 for. — Mikešić Mijo 5 for. — Kr. šumarija u Škarah za svoje lugarsko osoblje 18 for. — Ivan Radić 5 for. — Grof M. Kulmer 5 for. — Kr. šumarija u Trnjanih za svoje lugarsko osoblje 42 for. — Julio Vraničar 5 for. — Antun Müller 5 for. — Zaje Karmelo 5 for. — Kr. šumarija u Bagu za svoje pomoćno osoblje 12. — Kr. nadšumarski ured Otočac 5 for. — Magjarević Ivan 5 for. — Lang Rikard 5 for. — Kr. šumarija u Dragancu za svoje pomoćno osoblje 20 for. — Matija Lajtmanović 1 for. — Nicić Paškal 1 for. — Kr. šumarija u Krasnu za svoje pomoćno osoblje 6 for. — Grad Koprivnica 10 for — Josip Malnar 5 for. — Adamek Ivan 7 for. — Kr. šumarija u Udbini za svoje osoblje 6 for. — Gjuro Barić 5 for. — Kr. šumarija u Ivanovomselu za svoje pomoćno osoblje 12 for. — Gröger Franjo 5 for. — Kr. šumske ravnateljstvo u Zagrebu. 95 for. — Ukupno 1442 for. 50 nvč.

Stanje družtvene blagajne

na svršetku prvoga trimestra godine 1886.

Tek broj		Prihod		Razhod	
		for.	nč.	for.	nč.
1	Primitak od 1. siječnja do 31. ožujka t. g.	1442	50		
2	Izdatak od 1. siječnja do 31. ožujka t. g.			599	50
	Ukupno	1442	50	599	50
	Odbiv izdatak od primitka, ostaje gotovine dne 1. travnja	843	—		

Z a g r e b , 1. travnja 1886.

Milan Durst,
predsjednik.

Dr. V. Köröskényi,
tajnik.

Dopisnica uredničtva.

Izričemo ovime zahvalnost slijedećoj p. n. gg. za pripisane nam priloge za list : T. B. u B. — J. S. u B. — M. R. u K. — A. B. u R. — F. R. u O. — M. P. u M. — V. K. u K. — R. M. u K. — F. O. u V. — J. Š. u O — J. Š. u Z. — I. K. u V. — I. O. u R. — J. P. u T. — D. S. u K. — A. T. u Z. — G. P. u P.

Slav. kr. šum. uredu u Otočcu! cijenjeni dopis upotrebismo, uvrstivo glas medju viesti „Šumske prodaje IV.“